

Instrumenti platnog prometa u međunarodnoj trgovini na odabranom primjeru

Vrsalović, Ivo

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:524668>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE

IVO VRSALOVIĆ

ZAVRŠNI RAD

**INSTRUMENTI PLATNOG PROMETA U
MEĐUNARODNOJ TRGOVINI NA
ODABRANOM PRIMJERU**

Zagreb, prosinac 2017.

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE

SVEUČILIŠNI STUDIJ

MEĐUNARODNO POSLOVANJE

INSTRUMENTI PLATNOG PROMETA U

MEĐUNARODNOJ TRGOVINI NA

ODABRANOM PRIMJERU

KANDIDAT: Ivo Vrsalović

MENTOR: Kristijan Marić, mag. rel. int. et dipl.

Zagreb, prosinac 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Predmet i cilj rada.....	3
1.2. Istraživačka pitanja.....	4
1.3. Struktura rada	4
2. MEĐUNARODNA TRGOVINA I MEĐUNARODNI PLATNI PROMET	6
3. GLAVNI INSTRUMENTI MEĐUNARODNOG PLATNOG PROMETA	9
3.1. Međunarodni dokumentarni akreditiv	9
3.1.1. Vrste međunarodnih dokumentarnih akreditiva	11
3.1.2. Postupak otvaranja i primjene međunarodnog dokumentarnog akreditiva	14
3.1.3. Akreditivni dokumenti.....	15
3.2. Bankovna doznaka u platnom prometu s inozemstvom	17
3.3. Dokumentarna naplata – inkaso dokumenata.....	20
4. OSTALI INSTRUMENTI PLAĆANJA I OSIGURANJA NAPLATE.....	24
4.1. Trgovačko kreditno pismo.....	24
4.2. Čekovi	26
4.3. Mjenica u međunarodnom plaćanju	30
4.4. Bankarske garancije	32
5. INSTRUMENTI MEĐUNARODNOG PLATNOG PROMETA NA PRIMJERU CROATIA BANKE D.D.	34
5.1. Općenito o Croatia banci.....	34
5.2. Međunarodni platni promet u Croatia banci d.d.....	36
5.2.1. Zakonski okvir.....	36
5.2.2. Multivalutni transakcijski račun.....	37
5.2.3. Platni nalozi u inozemstvo.....	44
5.2.4. Strana gotovina.....	46
5.2.5. Dokumentarni akreditivi.....	46
5.2.6. Čekovi	47
5.2.7. Garancije Croatia banke d.d.	47
6. ZAKLJUČAK	49
LITERATURA.....	51
POPIS SLIKA	52
POPIS TABLICA.....	52

1. UVOD

U današnje vrijeme je nemoguće govoriti o nacionalnom gospodarskom sustavu bez doticanja teme ekonomskih odnosa domaće privrede sa inozemstvom. Odnosno, bez ulaska države i njezinih gospodarskih subjekata u sustav međunarodnog tržišta, a koje podrazumijeva razmjenu dobara i usluga van teritorijalnih granica jedne zemlje. I premda se takva trgovina obavljala tijekom dobrog dijela ljske povijesti, tek se u novije doba detaljnije počinje proučavati njezin ekonomski, društveni i politički značaj. Kako se plaćanja u međunarodnoj razmjeni, odnosno, prema inozemstvu i iz inozemstva obavljaju putem bezgotovinskih instrumenata, kao nužni posrednik u takvoj vrsti razmjene javljaju se banke. Svaka banka ima uređenu uslugu međunarodnog platnog prometa koju obavlja posredstvom seta odabranih instrumenata plaćanja i osiguranja naplate sa inozemnim subjektima. I premda teorijski postoji više takvih instrumenata, u praksi ipak dominira uporaba njih par. Svaki od tih instrumenata ima svoje jedinstvene odrednice koje mu daju određenu razinu sigurnosti, a u skladu s time, i cijenu. Zbog ovoga je za sigurnu naplatu potraživanja uz najniže troškove bitno poznavati posebnosti svih opcija, odnosno dostupnih platnih instrumenata, kao i drugih okolnosti vezanih uz međunarodne transakcije.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog završnog rada predstavljaju instrumenti plaćanja koji se koriste u međunarodnoj trgovini, odnosno, točnije rečeno, prilikom obavljanja razmjene materijalnih i nematerijalnih dobara između zemalja cijeloga svijeta. Shodno tome, težište pozornosti biti će upravo na sagledavanju najvažnijih instrumenata u međunarodnom platnom prometu, ali i drugih instrumenata plaćanja te osiguranja naplate u obavljanu poslova međunarodne razmjene. Osim neophodnog teorijskog uporišta u sekundarnim izvorima podataka, rad sadržava i primarne podatke bazirane na primjeru platnog prometa s inozemstvom hrvatske banke, Croatia banke d.d.. Nadalje, radi što kvalitetnije obrade izabrane teme, u teorijskom dijelu rada pojašnjenje su glavne odrednice i pojmovi vezani uz međunarodnu trgovinu u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu RH). Platni promet je neizostavan dio gospodarskog sustava svake zemlje i njegova je temeljna funkcija omogućavanje sigurne i učinkovite uporabe novca kao sredstva plaćanja kao i izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija. Kako se danas sve više govori o postojanju svjetskog gospodarskog sustava, odnosno

globalnog tržišta na kojem se odvija razmjena raznih dobara i usluga između inozemnih subjekata, tako raste i značaj međunarodnog platnog prometa. Odnosno, sve više pažnje i pozornosti se daje proučavanju raznih segmenata unutar domene međunarodne trgovine. Međunarodna trgovina se odvija putem formalno i pravno uređenog sustava, vitalnim djelom kojeg su i instrumenti koji se koriste za plaćanja i osiguranje naplate pri međunarodnim transakcijama.

Cilj ovog rada je prikazati instrumente platnog prometa, jasno i transparentno definiranje ugovornih odnosa između sudionika razmjene u svrhu zaštite interesa obaju strana, namirivanje preuzetih obveza i sigurnog izvršenja razmjene. Kako je omogućavanje platnog prometa s inozemstvom, zbog gore već navedene činjenice, jedna od sve traženijih i profitabilnijih bankarskih usluga, to je u interesu svake banke kvalitetno urediti ovu uslugu. Ovo podrazumijeva proces koji uključuje ne samo izbor instrumenata za međunarodne transakcije već i praćenje novih rješenja i promjena u istima te stvaranje i razvijanje korespondentskih odnosa sa inozemnim bankama.

1.2. Istraživačka pitanja

1. Koji su najvažniji instrumenti međunarodnog platnog prometa?
2. Koja je uloga banaka u obavljanju međunarodnih transakcija?
3. Kako je uređen sustav platnog prometa s inozemstvom u RH?
4. Kakav je utjecaj na uređenje platnog promet odigrao ulazak RH u Europsku Uniju?

1.3. Struktura rada

Rad sadrži 6 poglavlja sveukupno, a odabrana tema rada se obrađuje kroz 5 poglavlja. Dakle, u prvom poglavlju naziva *Uvod* iznose se osnove informacije o odabranom predmetu proučavanja, odnosno, razlozi odabira teme, predmet i cilj rada te istraživačka pitanja. U drugom poglavlju naziva *Međunarodna trgovina i međunarodni platni promet* započinje obrada izabrane teme, u svrhu čega se iznose neophodne definicije i informacije vezane uz međunarodnu trgovinu te međunarodni platni promet te njihovo formalno-pravno uređenje u RH.

Treće poglavlje se naziva *Glavni instrumenti međunarodnog platnog prometa*, te sadrži tri potpoglavlja unutar kojih se zasebno obrađuju tri najvažnija i u praksi najkorištenija

instrumenta u međunarodnoj razmjeni, a to su Međunarodni dokumentarni akreditiv, Bankovna doznaka i Dokumentarna naplata. Četvrto poglavlje pod nazivom *Ostali instrumenti plaćanja i osiguranja naplate* u međunarodnom poslovanju, te su u njemu izložene informacije o uporabi Trgovačkog kreditnog pisma, Čekova, Mjenica te Bankarskih garancija u međunarodnom platnom prometu, kroz četiri potpoglavlja.

U petom poglavlju, naslova *Instrumenti međunarodnog platnog prometa na primjeru Croatia banke d.d.*, daje se uvid u praksu korištenja instrumenata međunarodnog platnog prometa na primjeru Croatia banke d.d., pri čemu se najprije izlažu osnovne informacije o odabranoj banci a potom i način na kojeg je spomenuta banka uredila usluge međunarodnih transakcija za svoje klijente. Šesto, zaključno poglavlje je dio u kojem autor rezimira najvažnije točke rada poput uloge platnih instrumenata u međunarodnoj trgovini te značaju međunarodne razmjene za nacionalno gospodarstvo uopće. Pored toga, u zaključku se pružaju i sažeti odgovori na postavljena istraživačka pitanja.

2. MEĐUNARODNA TRGOVINA I MEĐUNARODNI PLATNI PROMET

Za razliku od unutarnje trgovine, koja obuhvaća djelatnost trgovačkog prometa unutar granica jedne zemlje, vanjska trgovina izlazi iz državnog područja i dobiva osobinu inozemnosti (...)¹.

Još šire poimanje od ovoga predstavlja međunarodna trgovina koju autor I. Andrijanić, definira kao: „*Ukupni opseg razmjene između zemalja cijeloga svijeta, odnosno razmjene na globalnom tržištu.*“²

Budući da upravo razmjena raznovrsnih roba i usluga na globalnom planu kontinuirano bilježi porast i dobiva sve veću ulogu u ekonomskom rastu i razvitku gospodarskih subjekata, jasno je da je u interesu svakog tržišnog aktera ostvariti što bolju integraciju u svjetsko gospodarstvo, sudjelujuću upravo u međunarodnoj razmjeni. Nadalje, ova tvrdnja o izrazitoj važnosti ostvarivanja konkurentnosti na globalnom tržištu, dolazi do još većeg izražaja u malim i otvorenim nacionalnim ekonomijama poput hrvatske. Štoviše, jačanje izvoznog sektora RH u posljednje se vrijeme sve više nameće kao imperativ njezina gospodarskog oporavka, zbog uočenog postojanja jake uzročno-posljedične veze između rasta bruto domaćeg proizvoda i vanjske trgovine.

Nadalje, kako je RH ulaskom u Europsku Uniju dobila mogućnost i priliku brže integracije s drugim poslovnim subjektima na zajedničkom tržištu, upravo oblast međunarodne trgovine predstavlja vrlo aktualnu problematiku i područje istraživačkog interesa. Kako je u središtu svakog oblika trgovanja sa drugim poslovnim subjektom razmjena, u kojoj najčešću protuvrijednost za isporučena dobra predstavlja novac, neophodno jest i pojmovno odrediti značenje međunarodnog platnog prometa. Općenito govoreći, platni promet jedne države predstavlja neizostavan dio njezina gospodarskog sustava, te mu je temeljna funkcija omogućavanje sigurne i učinkovite uporabe novca kao sredstva plaćanja kao i izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija. Što se pak tiče međunarodnog platnog prometa, on u najširem smislu podrazumijeva sva plaćanja i naplate između privrednih subjekata različitih zemalja, dakle fizičkih i pravnih osoba, rezidenata različitih pravnih i privrednih sistema, a koja se vrše posredstvom instrumenata međunarodnog platnog prometa. Jasno je da u ovakvoj vrsti razmjene, mora postojati ne samo tijelo, odnosno tijela koja će posredovati između

¹ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 4.

² Ibid str 3.

prekograničnih partnera, već i to da takova vrsta poslovanja mora imati dobro utemeljenu, jasnu, transparentnu i provedivu pravnu osnovu, odnosno zakonsku regulativu.

Što se tiče ovog prvog, poslovima međunarodnog platnog prometa se u većini zemalja bave banke koje su uglavnom i jedino ovlaštene institucije za obavljanje ovakve vrste posla, dok se kao posrednici u izvršavanju plaćanja javljaju i neke druge financijske institucije. U Hrvatskoj su to sve banke koje imaju odobrenje Hrvatske narodne banke (HNB) (tzv. banke s velikim ovlaštenjem) i Hrvatska banka za obnovu i razvoj. Platni promet s inozemstvom za Republiku Hrvatsku može obavljati i HNB, dok su ostali sudionici u procesu inozemnog platnog prometa FINA, vanjskotrgovinska poduzeća, inozemne banke i domaći kontrolni organi.³

Po hrvatskim propisima sredstva plaćanja kojima se obavlja platni promet s inozemstvom jesu: konvertibilne devize i domaća valuta (...) dok se iznimno rabi i prijeboj potraživanja, kompenzacija, naplata u netransferabilnoj valuti i naplata u efektivnom novcu.⁴

Platni promet s inozemstvom uređen je:⁵

- Odredbama deviznog režima pojedine zemlje,
- Mjerama i uputama središnjih banaka te
- Zaključenim međunarodnim platnim i drugim sporazumima između država.

Pored gore navedenog, RH je stupanjem u sastav članica EU bila dužna preuzeti nov način obavljanja svih nacionalnih i prekograničnih platno-prometnih transakcije u eurima po pravilima EU inicijative nazvane SEPA (eng. Single Euro Payments Area, hrv. Jedinstveno područje plaćanja u eurima).

Kod država članica koje nemaju euro kao nacionalnu valutu krajnji rok za uvođenje standarda SEPA-e je 31. listopada 2016. Prema Nacionalnom planu migracije na SEPA-u, definirani su rokovi za implementaciju SEPA pravila i standarda za plaćanje i izravno terećenje:⁶

- Nacionalna plaćanja u kunama i nacionalna i prekogranična plaćanja u eurima - 6. Lipnja 2016.
- Izravna terećenja u kunama - 5. Lipnja 2017.

³ Matić, B. (2004) *Vanjsko trgovinsko poslovanje*. Zagreb: Sinergija, str. 40.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Dostupno na: [http://bit.ly/2ydrsEz_\(29.10.2017.\)](http://bit.ly/2ydrsEz_(29.10.2017.))

Provedba SEPA projekta u Hrvatskoj u tehničkom smislu predstavlja i djelomičnu reformu platnog sustava budući da će SEPA projektom biti obuhvaćene i nacionalne platne transakcije u kunama.⁷

Promjene koje donosi uvođenje SEPA standarda odrazit će se na poslovanje fizičkih osoba i poslovnih subjekata kao i na sve ostale sudionike platnog prometa, kao što su banke i FINA. Konkretno, SEPA donosi:⁸

- Promjenu datoteke naloga za plaćanje u elektronskom obliku
- Novi oblik izvoda
- Promjenu postupanja kod opoziva i povrata naloga
- Novi proces izravnih terećenja u kunama

Poslovni subjekti morat će prilagoditi datoteke plaćanja koje dostavljaju svojoj banci za izravna terećenja, zbirne naloge, plaće i sl. u novi SEPA format.

⁷ Dostupno na: <http://www.sepa.hr/sepa-u-rh/> (29.10.2017.)

⁸ Dostupno na: <http://bit.ly/2ydrsEz> (29.10.2017.)

3. GLAVNI INSTRUMENTI MEĐUNARODNOG PLATNOG PROMETA

3.1. Međunarodni dokumentarni akreditiv

Međunarodni dokumentarni akreditivi su rezultat dugotrajne bankarske i trgovinske prakse, regulirani jedinstvenim pravilima i običajima za dokumentarne akreditive koji datiraju od 1933. godine. Ova se pravila se revidiraju u prosjeku svakih desetak godina te je zadnja njihova nadopuna i izmjena ustupila 2007. godine. Sama pojava akreditiva kao platnog instrumenta dogodila se u drugoj polovici 19 stoljeća kada se zbog porasta međunarodne robne razmjene ukazala potreba za pronalaženjem odgovarajućih oblika plaćanja prvenstveno zbog:⁹

- Zaštite interesa sudionika u međunarodnoj razmjeni te
- Omogućavanja najbržeg mogućeg plaćanja odnosno naplate

Danas, dokumentarni akreditivi predstavljaju jedan od najvažnijih instrumenata međunarodnih plaćanja, budući da njihova uporaba omogućava maksimalnu zaštitu interesa kako kupca pa tako i prodavatelja u međunarodnom poslovanju.

Ovim instrumentom međunarodnog plaćanja nalogodavac (inozemni kupac – uvoznik) stavlja putem poslovne banke korisniku (inozemnom dobavljaču – izvozniku) na raspolaganje određeni iznos deviza, koje korisnik akreditiva može naplatiti tek kada ispuni određene uvjete (...). Međutim, on je neovisan o kupoprodajnom ugovoru što znači da se isplata akreditiva mora izvršiti uvijek kada korisnik akreditiva (izvoznik) u određenom roku prezentira sve akreditivom uvjetovane dokumente i ispunjava druge obveze iz akreditiva. Pritom je nevažno postoje li neki sporovi vezani uz sam kupoprodajni ugovor. Dakle, moguća kršenja kupoprodajnog ugovora, u pogledu rokova isporuke, količine i/ili kakvoće isporučene robe i slično, ne mogu biti razlog zbog kojeg bi nalogodavatelj (uvoznik) mogao banci dati uputu da zaustavi isplatu akreditiva¹⁰

Dakle, banka će nakon prezentacije traženih dokumenata te pod uvjetom da dokumenti odgovaraju svim uvjetima akreditiva:¹¹

⁹ Dostupno na: <http://bit.ly/2yU4v1N> (09.10.2017.)

¹⁰ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 247.

¹¹ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 246.

- a) Isplatiti korisniku akreditiva, ili osobi koju on imenuje, određeni novčani iznos odnosno akceptirati ili isplatiti mjenicu izdanu od korisnika ili
- b) Ovlastiti neku drugu banku da obavi takvo plaćanje ili da akceptira mjenicu izdanu od korisnika ili će
- c) Ovlastiti neku drugu banku da otkupi (negocira) mjenicu.

Kako je već prethodno spomenuto, primjenom međunarodnog dokumentarnog akreditiva zaštićuju se interesi obiju strana u akreditivnom poslovanju:¹²

- Prodavatelj je siguran da će, nakon što prezentira dokumente tražene uvjetima akreditiva te pritom ispuni i sve ostale uvjete akreditiva, naplatiti vrijednost robe koju je otpremio i/ili usluge koju je izvršio jer mu honoriranje tih dokumenata jamči akreditivna banka.
- Kupac je siguran da će banka honorirati isključivo one dokumente koji pokazuju ispunjenje svih uvjeta akreditiva te koji mu osiguravaju pravo raspolaganja robom.

Sudionici u poslovanju s, odnosno plaćanju međunarodnim dokumentarnim akreditivom su:¹³

- **Nalogodavac** u međunarodnoj robnoj razmjeni je redovito kupac (uvoznik) koji daje nalog svojoj poslovnoj banci da na temelju financijskog pokrića što ga ima u toj banci otvori akreditiv u korist inozemnog poslovnog partnera (dobavljača- izvoznika).
- **Akreditivna banka** otvara međunarodni dokumentarni akreditiv na zahtjev nalogodavca, a u korist korisnika akreditiva, točno prema uputama dobivenima u nalogu za otvaranje akreditiva.
- **Korisnik** je obično prodavatelj (izvoznik), koji predodjenjem određenih dokumenata na naplatu i ispunjenjem ostalih uvjeta u akreditivu stječe pravo naplate svote navedene u akreditivu.

Uz nalogodavca, akreditivnu banku i korisnika, pojavljuju se i takozvane imenovane banke, čija vrsta ovisi o vrsti akreditiva:

- **Imenovana banka** je svaka druga banka koja po ovlaštenju akreditivne banke preuzima određene obveze prema korisniku akreditiva, a najčešće je to banka iz zemlje prodavača. Imenovane banke se često nazivaju i posredničke banke. Imenovane banke, ovisno o vrsti akreditiva, mogu preuzeti različite obveze i odgovornosti. U tome smislu razlikujemo:

¹² Dostupno na: <http://bit.ly/2yU4v1N> (09.10.2017.)

¹³ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 213.

- **Avizirajuću banku** obavještavajuća banka, koja izvješćuje korisnika da mu je otvoren akreditiv i šalje mu obavijest o uvjetima akreditiva, ne uzimajući obveze za isplatu akreditiva,
- **Isplatnu banku** koja je ovlaštena za isplatu akreditiva te isplaćuje svotu iz akreditiva prema nalogu akreditivne banke (obično je to avizirajuća odnosno poslovna banka korisnika akreditiva),
- **Potvrđujuću banku** posrednička banka, koja preuzima čvrstu obvezu da će korisniku isplatiti akreditivnu svotu odmah po prezentaciji dokumenata i ne čekajući prijam pokrića od akreditivne banke (obično je to poslovna banka izvoznika),
- **Negocirajuću banku** koja je ovlaštena isplatiti korisniku akreditivnu svotu uz predočenje uvjetovanih dokumenata u određenom roku. Ona je u zemlji izvoznikova bankovna veza akreditivne banke i njena je uloga prihvaćati dokumente i otkupljivati mjenice te ih dostavljati akreditivnoj banci.

Obveze i odgovornosti banaka u akreditivnom poslovanju sastoje se u tome da one brižljivo ispitaju dokumente i usporede njihov sadržaj s odredbama i uvjetima akreditiva. Kada banka koja je ovlaštena za isplatu (akceptiranje, negociranje) izvrši isplatu, jer su dokumenti bili u skladu s uvjetima iz akreditiva ona ima pravo na rambusiranje od banke koja ju je ovlastila za isplatu. Svi prigovori vezani uz moguće nedostatke isporučene robe rješavaju se izvan akreditiva te banke nikad ne ulaze u takve sporove.

3.1.1. Vrste međunarodnih dokumentarnih akreditiva

Međunarodne dokumentarne akreditive može se podijeliti po različitim kriterijima, a najčešće se dijele u dvije skupine:¹⁴

- **S obzirom na način i rok isplate akreditiva:**
 - Akreditiv po viđenju
 - Akreditiv s odgođenim plaćanjem
 - Akceptni akreditiv
 - Otkupni akreditivi

¹⁴ Baković, T. (2016) *Instrumenti plaćanja u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <http://bit.ly/2goQCF1> (09.10.2017.)

➤ **S obzirom na odnos akreditivne banke i korisnika akreditiva:**

- Opozivi/neopozivi akreditiv
- Potvrđeni/nepotvrđeni akreditiv
- Prenosivi akreditivi
- Revolving akreditiv
- Akreditiv s crvenom ili zelenom klauzulom
- Podakreditiv

U nastavku su opisani neki od najuobičajenijih oblika akreditiva u praksi:

Odlazeći (uvozni – nostro) akreditivi koje domaći uvoznici otvaraju u korist inozemnog prodavatelja (izvoznika).

Dolazeći (izvozni – loro) akreditivi koje inozemni uvoznik otvara domaćem izvozniku.

Opozivi akreditivi su akreditivi koje akreditivna banka može u svako doba opozvati, i to bez prethodne suglasnosti i bez prethodne obavijesti korisniku. U svakom akreditivu mora biti jasno naznačeno je li opozivi ili neopozivi, a ako takve naznake nema, akreditiv se smatra neopozivim.

Neopozivi akreditiv je svaki akreditiv u kojem je akreditivna banka preuzela neopozivu obvezu plaćanja čime korisnik dobiva punu sigurnost da će mu akreditivni iznos biti isplaćen ako prezentira tražene dokumente u zadanom roku i ispuni druge uvjete iz akreditiva. Ovakvi se akreditivi ne mogu ni opozvati niti izmijeniti bez pristanka svih stranaka u akreditivnom odnosu pa se danas, upravo radi toga, najčešće i koriste u međunarodnoj trgovini.

Potvrđeni akreditivi su akreditivi kod kojih je neopozivu obvezu isplate ili akceptiranja mjenice preuzela i posrednička banka. Takva posrednička banka onda postaje potvrđujuća odnosno komfirmirajuća banka. U tom slučaju komfirmirajuća banka preuzima istu obvezu prema korisniku akreditiva kao i akreditivna banka.

Nepotvrđeni akreditivi jesu oni akreditivi kod kojih je samo akreditivna banka preuzela neopozivu obvezu plaćanja ili akcepta mjenice. Ako se u poslu pojavljuje i posrednička banka ona može biti ili obavještavajuća ili isplatna banka.

Prenosivi i neprenosivi akreditivi već prema njihovom nazivu, označavaju može li se prenositi s korisnika akreditiva na drugu osobu. Prenosivi akreditiv postoji onda kad je izričiti naznačen kao prenosiv. Akreditiv se može prenijeti samo jednom, osim ako u samome akreditivu nije

izričito predviđeno drukčije. Pritom se ponovni prijenos na prvog korisnika ne smatra zabranjenim transferom.

Obični (jednokratni) akreditiv služi samo za jednokratno iskorištenje akreditivnog iznosa i služi u praksi pri jednokratnoj isporuci robe.

Revolving (rotativni) akreditivi su akreditivi koji se, kada se iskoriste, ponovno obnavljaju na isti iznos sve dok se ne iscrpi maksimalna predviđena svota. Prednost takvih akreditiva je u tome što kod otvaranja nije potrebno na računu u banci imati cijeli iznos odjednom već se maksimalna svota dopunjuje postupno.

Akreditivi „po viđenju“ su oni akreditivi kod kojih se korisniku akreditiva akreditivni iznos isplaćuje neposredno nakon što u banku donese propisane isprave odnosno odmah po prezentaciji dokumenata u predviđenom roku. što znači da je riječ o redovnom postupku isplate akreditivnih dokumenata bez ikakve vremenske odgode.

Akreditivi s odgođenim plaćanjem (Terminski akreditivi) su noviji akreditivi. Kod akreditiva s odgođenim plaćanjem, plaćanje se ne obavlja odmah po prezentaciji dokumenata nego u dogovorenom roku. Uobičajeno je da su rokovi unutar 30, 60, 90, 120 ili više dana nakon prezentacije dokumenata. Ovakvi su akreditivi posljedica različitih okolnosti (npr. Devizne nelikvidnosti zemlje kupca, povoljnijeg položaja kupca na tržištu, slabe platne sposobnosti nalogodavca u trenutku davanja naloga za otvaranje akreditiva i sl.). Ovakvi akreditivi su riskantniji za korisnika (prodavatelja) jer nalogodavac (kupac) dolazi u posjed robe prije nego što je istu platio. No, za takve akreditive banka jamči plaćanje i dužna ga je obaviti u skladu s nalogom za otvaranje akreditiva, bez obzira na moguće prigovore kupca i pokušaje da obustavi isplatu.

Pored svih prethodno spomenutih u praksi se javljaju i: Stand-by akreditiv, (otkupni) negocijacijski akreditiv, reeksportni akreditiv, ali i mnogi drugi.

3.1.2. Postupak otvaranja i primjene međunarodnog dokumentarnog akreditiva

Postupak otvaranja i primjene akreditiva objašnjen je u nastavku kako slijedi:¹⁵

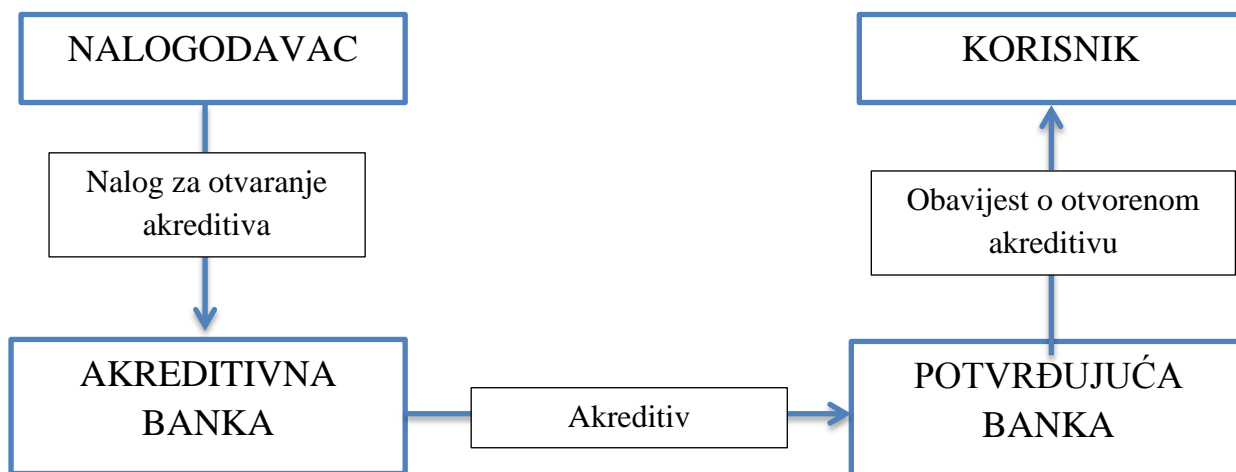
1. Otvaranju međunarodnog dokumentarnog akreditiva prethodi sklapanje osnovnog (kupoprodajnog) ugovora u kojem se kupac obvezuje da će ugovorenu robu i/ili uslugu platiti akreditivom,
2. Kupac (nalogodavatelj) daje nalog svojoj banci da otvori akreditiv u korist prodavatelja (korisnika akreditiva),
3. Kupčeva banka (akreditivna banka) otvara dokumentarni akreditiv prema uputama kupca. To znači da banka izrađuje tekst akreditiva u kojem se obvezuje korisniku akreditiva da će honorirati ako korisnik akreditiva ispuni sve uvjete navedene u tekstu akreditiva (prezentacija ugovorenih dokumenata u definiranim rokovima),
4. Akreditivna banka navodi u tekstu akreditiva sve akreditivne uvjete koje korisnik akreditiva treba ispuniti kako bi ostvario pravo na naplatu, kako slijedi:
 - Dokumente koje korisnik treba predati banci
 - Rok isporuke, rok predaje dokumenata i rok isteka valjanosti akreditiva
 - Druge pojedinosti
5. Akreditivna banka dostavlja tekst akreditiva korisniku (najčešće putem banke u zemlji prodavatelja, tzv. korespodentne banke).

Dakle, akreditiv se smatra otvorenim tek kad banka izvijesti prodavatelja da mu je akreditiv otvoren, i to u roku koji je ugovoren kupoprodajnim ugovoru. Pristigla obavijest o otvorenom akreditivu daje prodavatelju sigurnost naplate prodane robe i naknade troškova što ih ima pri izvršavanju ugovornih obveza. Prodavatelj naplaćuje robu čim raspolaže svim uvjetovanim dokumentima (obično je to trenutak dobivanja dokumenata o ukrcaju – otpremi robe), ne čekajući da roba doista stigne kupcu. Ukoliko je prodavatelj (korisnik akreditiva) podnio sve akreditivne dokumente na vrijeme i u skladu s ugovorenim uvjetima, akreditivna banka mu mora isplatiti protuvrijednost akreditivnih dokumenata. Svaki akreditiv sadrži odredbu o roku u kojem se podnose dokumenti radi plaćanja, akceptiranja ili negociranja, te pored toga akreditivom mora biti jasno predviđen rok u kojem se moraju podnijeti dokumenti na naplatu od datuma izdavanja otpremnog dokumenta. Ako takav rok ipak nije naveden u akreditivu, banke ne primaju dokumente koji su podnijeti kasnije od 21. dana od datuma izdavanja teretnice ili drugoga otpremnog (transportnog) dokumenta. Nadalje, u uputama za otvaranje,

¹⁵ Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*, str. 5. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> (09.10.2017.)

potvrđivanje ili aviziranje akreditiva valja točno navesti dokumente na osnovi kojih banke mogu izvršiti plaćanje, akceptiranje ili negociranje. Nalogodavac za otvaranje akreditiva propisuje dokumente koji mu isplatom akreditiva osiguravaju vlasništvo nad robom i stvarnu isporuku ugovorene robe. Kad primi te dokumente, što mu ih prodavatelj šalje preko akreditivne banke, banka će korisniku akreditiva isplatiti akreditivni iznos. Nalogodavac će, dakako uvjetovati sve one dokumente kojima se potpuno osigurava od bilo kakvog rizika da mu prodavatelj, korisnik akreditiva isporuči robu koja nije usklađena s uvjetima iz ugovora (kvalitetom i kvantitetom).

Slika 1. Shema otvaranja akreditiva

Izvor: Sistematizacija autora prema: Baković, T. (2016) *Instrumenti plaćanja u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet., Dostupno na: <http://bit.ly/2goQCFI> (09.10.2017.)

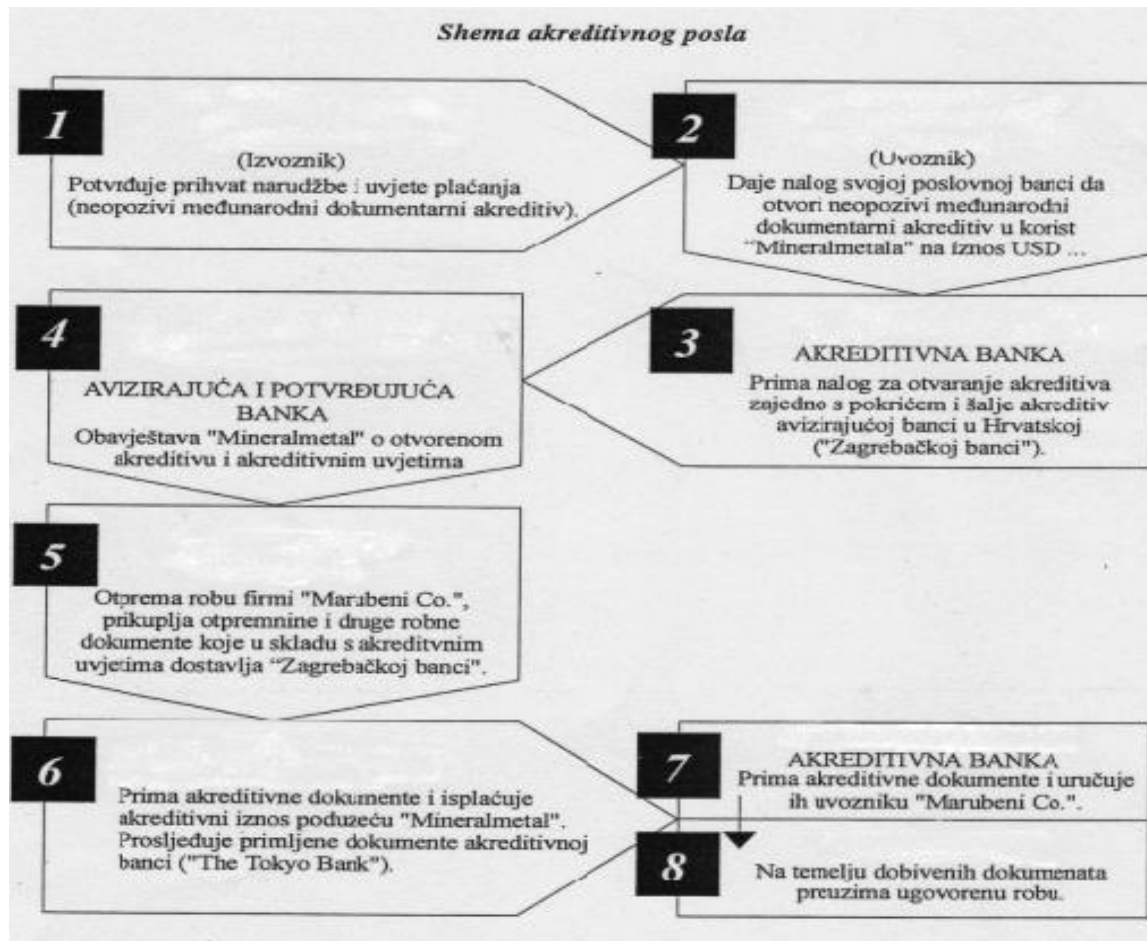
3.1.3. Akreditivni dokumenti

Jedno od osnovnih pravila akreditivnog poslovanja jest da se ono vrši putem dokumenata a ne robe. Banke posluju isključivo s dokumentima koji se odnose na robu (usluge) čija je isporuka (pružanje) financijski osigurana akreditivom. Pri prezentaciji dokumenata koji su uvjet za isplatu iznosa akreditiva, od strane za to nominirane banke, potrebno je podnijeti barem jedan originalni primjerak svakog uvjetovanog dokumenta.

Najčešće korišteni akreditivni dokumenti koji su uvjet naplate akreditivnog iznosa su:¹⁶

- **Dokumenti o otpremi robe** kao što je pomorska teretnica ili međunarodni željeznički tovarni list, koji moraju biti „čisti“, bez dodatnih klauzula i zabilješki
- **Dokumenti o osiguranju** izdani od strane osiguravajućeg društva ili njegovog agenta a u obliku koji je propisan akreditivom; datum mora biti najkasnije datum ukrcanja ili otpreme; valuta mora biti ista kao u akreditivu...
- **Trgovačka faktura** koja mora glasiti na ime nalagodavca za otvaranje akreditiva s istim opisom robe kao u akreditivu i u odgovarajućem broju primjeraka (3 – 5)
- **Ostali akreditivni dokumenti** ovise o vrste robe koja se uvozi a najčešće su to potvrde o podrijetlu robe, atesti i certifikati.

Slika 2. Shema akreditivnog posla

Izvor: Andrijić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad.

¹⁶ Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. str. 9. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> (09.10.2017.)

Kako je već spomenuto međunarodni dokumentarni akreditiv je jedan od najsigurnijih i najčešće korištenih instrumenta u platnom prometa s inozemstvom, a ako rezimiramo prethodno spomenute značajke ovog instrumenta jasno je i zašto. Dakle, iz njegovih karakteristika vidljivo je da akreditiv ima dvojaku ulogu, odnosno funkciju u međunarodnoj trgovini. Prvo, on ima ulogu sredstva plaćanja, a drugo služi i kao instrument zaštite interesa obaju stranaka. Primjena ovog instrumenta za kupca znači otklanjanje rizika nedobivanja tražene robe, a za prodavatelja sigurnost da će otpremljena roba biti uredno plaćena. Razlog koji je uvjetovao ovu visoku pouzdanost akreditiva jest činjenica što se taj instrument razvijao od vremena svoga nastanka, a sukladno potrebama trgovine na međunarodnom nivou. Dakle, akreditiv je usavršavan s težnjom da se u uvjetima neizvjesnih političkih i ekonomskih prilika, podrži sigurnost međunarodne trgovinske suradnje.

3.2. Bankovna doznaka u platnom prometu s inozemstvom

Bankovna doznaka u inozemstvo spada u najstarije i najmasovnije instrumente platnog prometa.¹⁷

Ona predstavlja komitentov nalog svojoj poslovnoj banci za isplatu određene svote deviza inozemnoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja je u nalogu naznačena, a na temelju komitentova financijskog pokrića što ga ima u svojoj poslovnoj banci.¹⁸

U međunarodnim plaćanjima domaća banka po nalogu svog komitenta nalaže inozemnoj (obično korespondentnoj) banci isplatu određene novčane svote u obliku odobrenja na račun ili isplate u gotovini korisniku te doznake.¹⁹

U vanjskotrgovinskoj praksi bankovna se doznaka koristi u sljedećim slučajevima:²⁰

- Za plaćanje robe manjih vrijednosti unaprijed, odnosno prije prispjeća robe u zemlju uvoznika
- Za plaćanje gospodarskih usluga izvršenih od strane inozemnih poslovnih partnera
- Za plaćanje ugovorenog avansa (predujma) bez obzira na njegovu visinu, prije isporuke robe ili izvršenja neke gospodarske usluge, ali uz odgovarajuće osiguranje

¹⁷ Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

¹⁸ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 219.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

nalogodavca za izvršenje doznake u inozemstvo od rizika neizvršenja ili nepotpunog izvršenja ugovornih obveza inozemnog korisnika bankovne doznake

- Za plaćanje anuiteta po kreditnom aranžmanu s inozemnim dobavljačem, odnosno inozemnim vjerovnikom
- Za ostala nerobna plaćanja
- Za plaćanja unaprijed pri uvozu robe, bez obzira na njezinu vrijednost, kad između poslovnih partnera postoje duže i dobre poslovne veze i kad je uvoznik osvjedočen o odličnom bonitetu inozemnog dobavljača

Tehnika izvršenja bankovne doznake u inozemstvo jednostavna je i sastoji se u izdavanju posebnog naloga banci za izvršenje doznake u inozemstvo.²¹ Nalogodavac za izvršenje doznake u inozemstvo mora imati kod svoje poslovne banke financijsko pokriće na temelju kojeg će banka izvršiti bankovnu doznaku u skladu s primljenim uputama ispisanim na posebnom obrascu "Nalog za doznaku u inozemstvo" koji se sastoji od:²²

- Iznosa doznake,
- Valute u kojoj će se izvršiti plaćanje,
- Naziva ili imena korisnika kojem treba izvršiti isplatu,
- Za čiji se račun obavlja isplata,
- Svrhe doznake,
- Eventualnih uvjeta uz koje će se izvršiti plaćanje,
- Klauzule o pokriću banci za izvršenu doznaku u inozemstvo.

Dakle, poslovna će banka, na temelju osiguranoga financijskog pokrića od strane komitenta – nalogodavca, dati nalog svojoj inozemnoj korespondentnoj banci (ili svojoj filijali u inozemstvu) da inozemnom korisniku (dobavljaču neke robe ili izvršitelju neke gospodarske usluge) isplati određenu svotu deviza. Isplata se odvija instrumentima platnog prometa korisnikove zemlje i to u gotovu, prijenosom u korist njegovog računa, poštanskom uputnicom, čekom i dr.

Bankovna doznaka može biti:²³

- Nostro – naša banka njome transferira iznos deviznih sredstava u inozemstvo
- Loro – obavlja se transfer deviznih sredstava u našu zemlju
- Robna – obavlja se plaćanje po robnim transakcijama

²¹ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 220.

²² Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

²³ Ibid.

- Nerobna – obavlja se transfer deviznih sredstava u inozemstvo po raznim osnovama iz poslovnih i neposlovnih odnosa s nerezidentima
- Uvjetna – obavlja se isplata ino-korisniku nakon što on izvrši ugovorenu obvezu koja je uvjet za isplatu
- Bezuvjetna - obavlja se isplata u inozemstvo bez uvjeta
- Konvertibilna – služi za plaćanje u konvertibilnim devizama
- Nekonvertibilna – služi za plaćanja u zemlji i naplate iz zemlje s kojima je zaključen klirinški način plaćanja i kod kojih se doznake vode u obračunskoj valuti, a plaćaju se i naplaćuju u kunama preko HNB.

Slika 3. Shema plaćanja i naplate vanjskotrgovinskog posla bankovnom doznakom

Izvor: Andrijačić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad.

Za razliku od akreditiva, doznake su, najčešće, bezuvjetan instrument plaćanja, drugim riječima, isplata inozemnom partneru nije uvjetovana prezentacijom dokumenata niti na neki drugi način. To nije problem kada nam inozemni partner doznakom plaća avanse, ali je rizično kada naš izvoznik ugovori ovaj instrument plaćanja za isporuku robe. Upravo zato se doznake i koriste u međusobnim plaćanjima poslovnih partnera koji se dobro poznaju odnosno kod poslovanja s uglednim tvrtkama visokoga boniteta. Doznake se koriste i u plaćanjima kada je vrlo teško ugovoriti neki oblik dokumentarne naplate. To je slučaj u trgovini uslugama, otplatama anuiteta zajmova i sl.²⁴

Ako se osvrnemo na činjenicu da je dokumentarni akreditiv po svojoj prirodi, odnosno obilježjima uvijek uvjetovani dokument, te na gore navedenu informaciju kako to bankovna doznaka nije. Ona je dakle, bezuvjetan instrument plaćanja, osim u slučaju kada kupac od prodavatelja izričito traži izvršenje nekog uvjeta za isplatu, kao na primjer osiguranje bankovnog jamstva ili akceptiranje mjenice. Onda možemo sa sigurnošću konstatirati da je u smislu sigurnosti naplate akreditiv bolja opcija, jer bankovna doznaka nosi rizik plaćanja unaprijed, a koji je otklonjen u akreditivu. Ovu činjenicu potvrđuju i podaci o uporabi bankovne doznake u prometu s inozemstvom, budući da se ista koristi onda kad nema većeg rizika (poslije isporuke robe), za doznaku avansa, kada nema kontraobveze, kod isplate manjih svota, kada postoji povjerenje među partnerima i sl.

3.3. Dokumentarna naplata – inkaso dokumenata

Dokumentarna naplata – inkaso poslovi su instrumenti plaćanja u platnom prometu s inozemstvom koji podrazumijevaju otkup inkaso vrijednosnih papira i dokumenata.²⁵ Razlikujemo dvije temeljne vrste inkasa, kojima se dokazuje pravo ili na robu - **robni inkaso** ili pravo na neku tražbinu - **nerobni inkaso**.

- **Robni inkaso** u platnom prometu s inozemstvom primjenjuje se kad između izvoznika i uvoznika postoji izgrađeno uzajamno povjerenje stečeno na osnovi dugogodišnje poslovne suradnje, ili ukoliko su uvjeti na tržištu takvi da uvoznik diktira uvjete plaćanja, a izvoznik ima interes za plasman svoje robe na tom tržištu.²⁶

²⁴ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 259-260.

²⁵ Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

²⁶ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 221.

Tehnika inkaso dokumenata sastoji se u tome da izvoznik nakon otpreme ugovorene robe izdaje inkaso nalog, koji zajedno s priloženim dokumentima i instrukcijama upućuje svojoj poslovnoj banci da sam ili putem svoje korespondentske veze ostvari naplatu na jedan od sljedećih načina:

- a) Nakon plaćanja svote na koju faktura (ili fakture) glasi, prema klauzuli „Dokumenti naprema plaćanju“ (D/P, documents against payment ili u SAD-u CAD – cash against payment) – *„Stranke u poslu su se dogovorile da će prodavatelj kupcu preko banke isporučiti financijske, robne, transportne i dokumente o osiguranju, ako kupac plati iznos naveden u fakturi“*²⁷
- b) Nakon akceptiranja mjenice, prema klauzuli „Dokumenti naprema mjeničnom akceptu“ (D/A, documents against acceptance) – *„Upotrebljava se analogija D/P klauzule, s tom razlikom da se dokumenti izručuje naprema izvršenom akceptiranju mjenice, na taj način se kreditira kupac (30,60,90 dana).
Kao mjenični iznos upisuje se iznos fakture, dospjelost prema originalnom dogovoru, vrijedi zakonska regulativa sjedišta vjerovnika
Kod D/A (dokumenti koje treba predočiti: faktura, specifikacija, osiguranje, tovarni list – kao i kod D/P + ispunjena mjenica)
Iznos na mjenici = fakturi
Dospjelost = po dogovoru
Vjerovnik = prodavatelj (izdavatelj)“*²⁸

Kupac u banci akceptira mjenicu i podigne dokumente, mjenicu banka šalje natrag izvozniku.²⁹

Nakon izdavanja potvrde o preuzimanju dokumenta od strane uvoznika uz prilaganje bankovnog jamstva.

Dokumentarna naplata, odnosno inkaso posao može biti ugovoren kao naplata komercijalnih papira (faktura, otpremni dokumenti, dokumenti osiguranja, dokumenti o vlasništvu i dr.) s vrijednosnim papirima ili bez njih.³⁰

- **Nerobni ili čisti inkaso** predstavlja naplatu vrijednosnih papira (čekova, mjenica, amortiziranih obveznica i dr.) koje ne prate komercijalni papiri. Kod predaje tih papira

²⁷ Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

²⁸ Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

²⁹ Ibid.

³⁰ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 221.

banci na inkaso, novčani se iznos vlasniku odobrava tek nakon izvršene naplate. Nakon predaje vrijednosnih papira bankama na inkaso prijenos se obavlja pomoću tzv. inkaso indosamenta.³¹

Ovisno o posredničkoj ulozi banke i njenoj obvezi u inkaso poslu razlikuju se nostro i loro inkaso poslovi:³²

- Kod **nostro inkaso poslova** domaća se banka javlja kao banka nalogodavca od kojeg prima dokumente na naplatu.
- Kod **loro inkaso poslova** domaća banka se javlja kao inkaso-banka koja dokumente primljene od inozemnog korespondenta prezentira domaćem dužniku.

Sudionici u postupku dokumentarne naplate su:³³

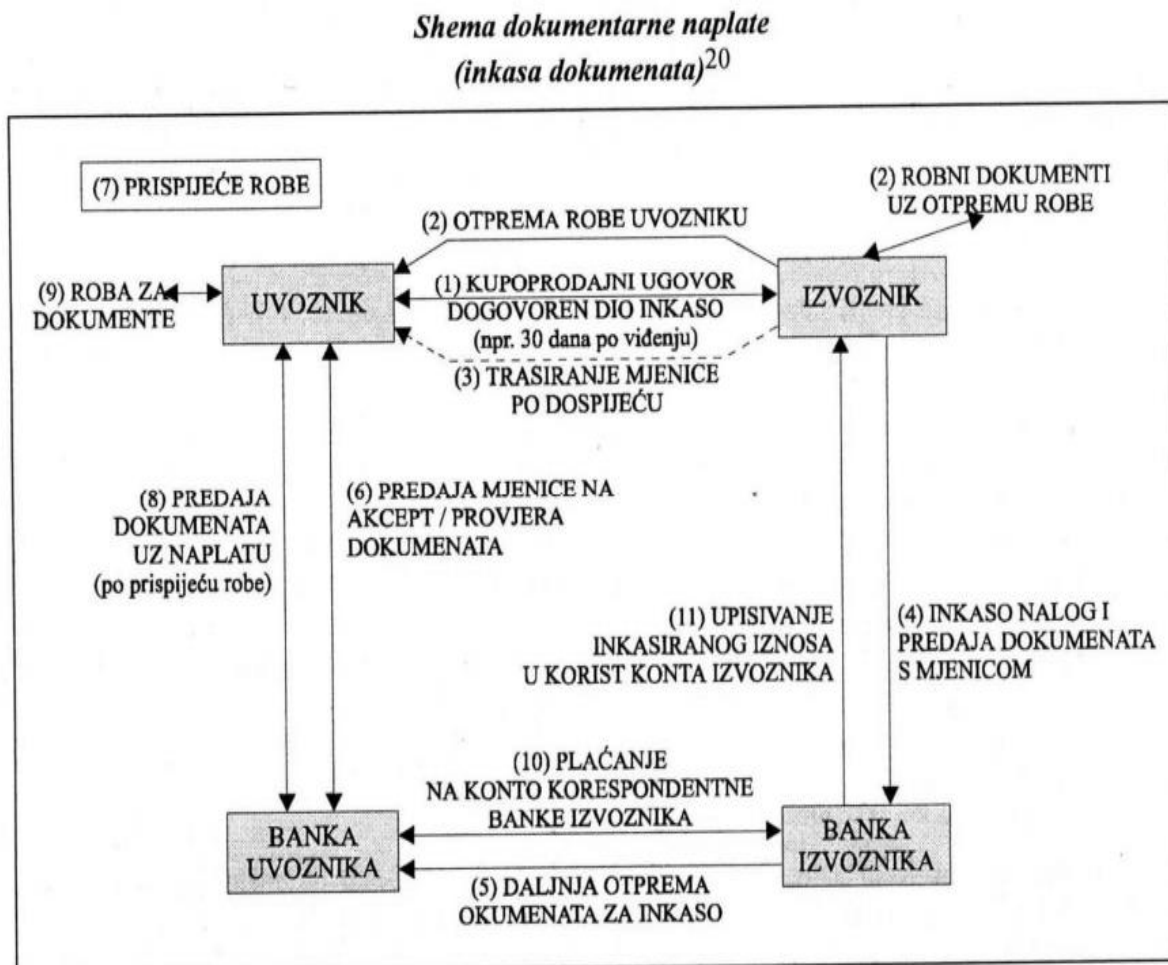
- **Nalogodavac (prodavatelj)** osoba koja svojoj banci (dostavna banka) povjerava posao naplate i kojoj dostavlja dokumente
- **Dostavna banka (banka remitent)** banka prodavatelja kojoj je povjerena naplata i koja je izvršava preko inkaso banke
- **Naplatna banka (inkaso banka)** banka kupca odnosno svaka banka, osim dostavne, koja je uključena u postupak naplate
- **Prezentirajuća banka** naplatna banka koja prezentira dokumente trasatu
- **Trasat (kupac)** osoba kojoj se prezentiraju dokumenti radi naplate.

³¹ Ibid.

³² Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> (09.10.2017.)

³³ Matic, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 260.

Slika 4. Shema dokumentarne naplate

Izvor: Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb, Mikrorad.

Iz svega navedenog može se zaključiti zašto dokumentarna naplata predstavlja nesigurniju, pa samim time i neprivlačniju opciju od akreditiva, te radi čega se, ovaj instrument, koristi onda kada između poslovnih partnera vlada povjerenje ili kada jedna strana može diktirati uvjete naplate. Naime, kod akreditivnog poslovanja prodavatelj šalje robu tek nakon što osigura naplatu (nakon što dobije obavijest o otvorenom akreditivu). Dok u inkaso naplati to nije tako, jer prodavatelj šalje otpremne i druge dokumente zajedno s robom, oslanjajući se pri tom na pretpostavku da će kupac postupiti u skladu s ugovorom.

4. OSTALI INSTRUMENTI PLAĆANJA I OSIGURANJA NAPLATE

4.1. Trgovačko kreditno pismo

Trgovačko kreditno pismo je instrument dokumentarnih plaćanja kojim banka izdavatelj ovlašćuje imenovanog korisnika da na nju može vući mjenice do iznosa navedenog u pismu te se obvezuje da će te mjenice, uz prezentiranje propisanih dokumenata, otkupiti od svakog savjesnog imatelja.³⁴

Banka koja izdaje kreditno pismo to pismo adresira neposredno na korisnika (prodavatelja) a dostavu obavlja neposredno poštom korisniku ili predajom nalogodavcu, koji ga sam uručuje korisniku ili konačnim posredovanjem neke banke (najčešće u zemlji korisnika) koja tada to pismo potvrđuje.³⁵

Ovaj instrument se najčešće koristi u praksi angloameričkih banaka. Unatoč sličnosti s akreditivom, trgovačko kreditno pismo se od njega razlikuje po sljedećem:³⁶

1. U korištenju trgovačkog kreditnog pisma uz dokumente se, gotovo redovito, pojavljuju mjenice vučene na banku,
2. Kreditno pismo ovlašćuje korisnika da mjenice može podnijeti negociranje bilo kojoj banci, ali se bankama ne daje nikakav nalog za negociranje tih mjenica,
3. Na trgovačko kreditno pismo se unosi izjava kojom se banka izdavatelj obvezuje na iskup mjenice od „svakog savjesnog imatelja“ koji joj tu mjenicu podnese zajedno s propisanim dokumentima,
4. Kreditno se pismo naslovljava i šalje korisniku bilo izravno poštom, posredovanjem nalogodavca ili posredovanjem neke banke, najčešće iz zemlje korisnika. U tome slučaju posrednička banka može to pismo i potvrditi.

Može se dogoditi da posrednička banka ne uspije unovčiti mjenicu pri njezinom podnošenju na konačan iskup. Tada će negocirajuća banka podnijeti regresni zahtjev korisniku kreditnog pisma. To neće moći učiniti jedino ako se u mehanizmu kreditnog pisma ona pojavila kao

³⁴ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 261.

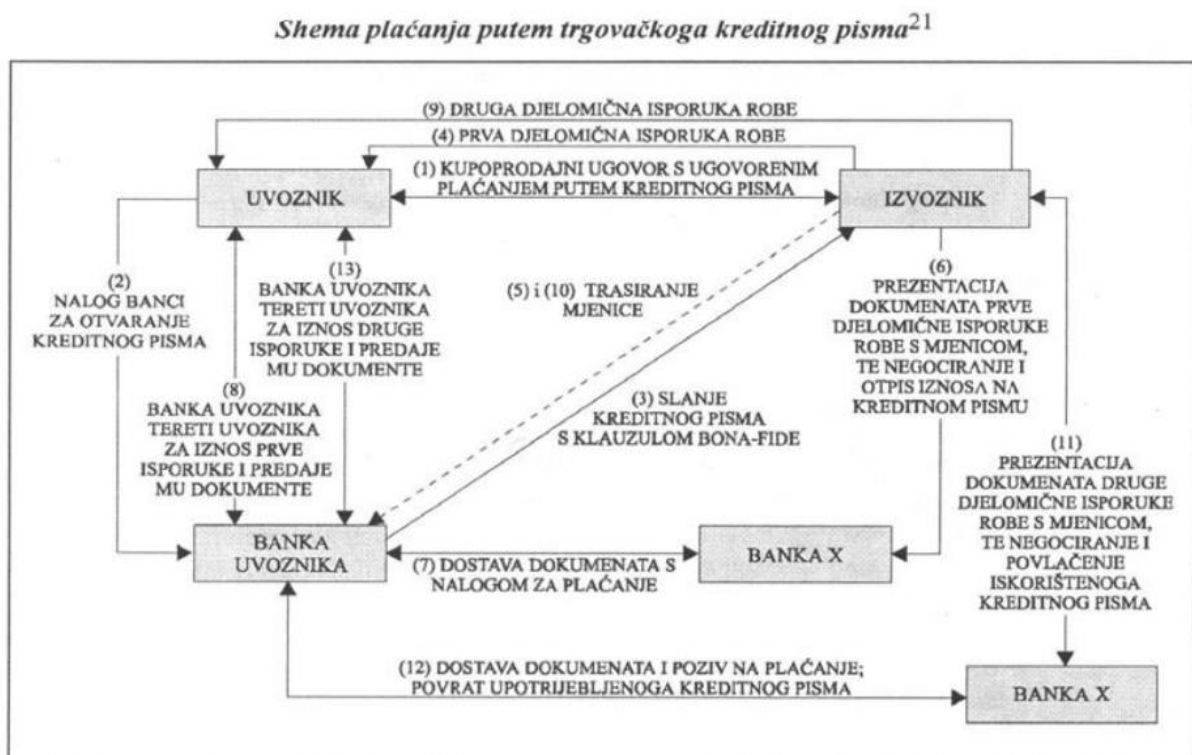
³⁵ Golner, D. (2004) *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. Sveučilište u Zagrebu, fakultet organizacije i informatike Varaždin, str. 12. Dostupno na: <http://bit.ly/2y6RBnf> (07.10.2017.)

³⁶ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 261.

potvrđujuća banka ili, ako je u mjenici, u skladu s uvjetima kreditnog pisma, bila klauzula „bez regresa“. Zbog sveg toga banke nerado negociraju takvu banku.³⁷

Za kraj treba istaći da se danas, kreditna pisma zbog povećane uporabe drugih instrumenata međunarodnog platnog prometa, sve rjeđe koriste, te ih u suštini banke izdaju onim klijentima koji posjeduju pokriće ili odobren kredit. Nadalje, pored već spomenutih distinkcija ovog instrumenta u odnosu na dokumentarni akreditiv, valja spomenuti i ono što razlikuje kreditno pismo od čeka ili mjenice. To je podatak da ovaj instrument omogućava isplatu novčanog iznosa na kojeg glasi, od jednom, ali i sukcesivno, u kom smislu korisnik može postepeno iscrpljivati doznačenu sumu novca. Pored toga, kreditno pismo nije prenosivo, te je u slučaju gubitka korisnik pisma o tome dužan obavijestiti banku ili drugu financijsku instituciju koja ga je izdala.

Slika 5. Shema plaćanja putem trgovačkoga kreditnog pisma

Izvor: Andrijačić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb, Mikrorad.

³⁷ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 261.

4.2. Čekovi

Ček je vrijednosni papir sa zakonski određenom formom, odnosno bitnim elementima koji se, uz mjenicu često koristi u međunarodnim plaćanjima. „Ček je vrijednosni papir kojim izdavatelj (*trasant*) nalaže *trasatu* (najčešće banci) da na čeku navedenu svotu isplati korisniku čeka (*remitentu*) ili osobi na koju on prenese ček.“³⁸. Može glasiti: **na ime** – točno je naznačeno ime osobe, reminenta, **na donositelja** – svaka osoba, imatelj čeka može zahtijevati isplatu čekovne svote i **po naredbi** – čekovi u kojima se nalazi oznaka „**po naredbi**“. Uobičajeni prijenos čeka na drugog vlasnika može biti: **žiriranjem** - potpisivanje izdatnika čeka na njegovoj poledini i **indosiranjem** - uz ime izdatnika čeka na poledini, piše se i ime onog koji taj ček prima.

Dakle, sudionici u plaćanju s čekom su:³⁹

- **Izdavatelj - trasat ili asignant** je osoba koja u čeku nalaže da se isplati određena svota novca
- **Korisnik - remitent, vjerovnik, asignatar ili imatelj čeka** je osoba kojoj se ima isplatiti čekovna svota
- **Isplatelj – trasat** je osoba koja treba isplatiti ček

Značajke čeka:⁴⁰

- Pisana je isprava i ne može se izdati u bilo kojem drugom obliku,
- Formalni je papir i mora sadržavati sve bitne sastojke propisane zakonom,
- Prezentacijski je vrijednosni papir što znači da se isplata ne može obaviti bez prezentacije i da dužnik mora isplatiti ček koji mu se predoči i onomu tko mu ga predoči,
- Čekovna je obveza fiksna što znači da se duguje odnosno potražuje samo ona svota koja je u čeku navedena,
- Dužnikova čekovna obveza je apstraktna; to znači da potpisnici čeka odgovaraju na temelju svoga potpisa na čeku, a ne nekoga građanskopravnog odnosa temeljem kojega su došli u posjed čeka,

³⁸ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 262.

³⁹ Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. str. 21. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> (09.10.2017.)

⁴⁰ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 263.

- Čekovni dužnici su solidarno odgovorni za isplatu čekovne svote s time da se ček mora prvo podnijeti na isplatu trasatu; ako ga on ne isplati odgovaraju solidarno čekovni potpisnici koji su neposredno odgovorni čekovnom vjerovniku,
- Čekovna obveza je samostalna što znači da svaki čekovni obveznik potpisom čeka preuzima obvezu neovisno od obveza ostalih potpisnika.

U međunarodnim plaćanjima najčešće se javljaju ove vrste čekova:⁴¹

- **Bankovni ček** - Jedna banka ga vuče (trasira) na drugu inozemnu banku, tako da se prva banka pojavljuje kao trasant (izdavatelj čeka), a druga kao trasat (osoba na koju je ček vučen). Potrebno je označiti mjesto i datum izdavanja, jer o tome ovise rokovi njegove realizacije. Bonitet ovisi o bonitetu banke koja ga je vukla, ili čak trasirala.
- **Dokumentarni ček** - Javlja se pri izvozu robe i usluga. Uz njega se pojavljuju i određeni dokumenti (faktura, teretnica, tovarni list i drugi) a isplata čeka je uvjetovana prilaganjem tih dokumenata. Imatelj čeka (remitent) podnosi banci uz predodjenje navedenih dokumenata ček. Banka preuzima dokumente i isplaćuje ček. Izdatnik čeka dobiva dokumente ne temelju kojih preuzima robu.

Ostale vrste čekova su:⁴²

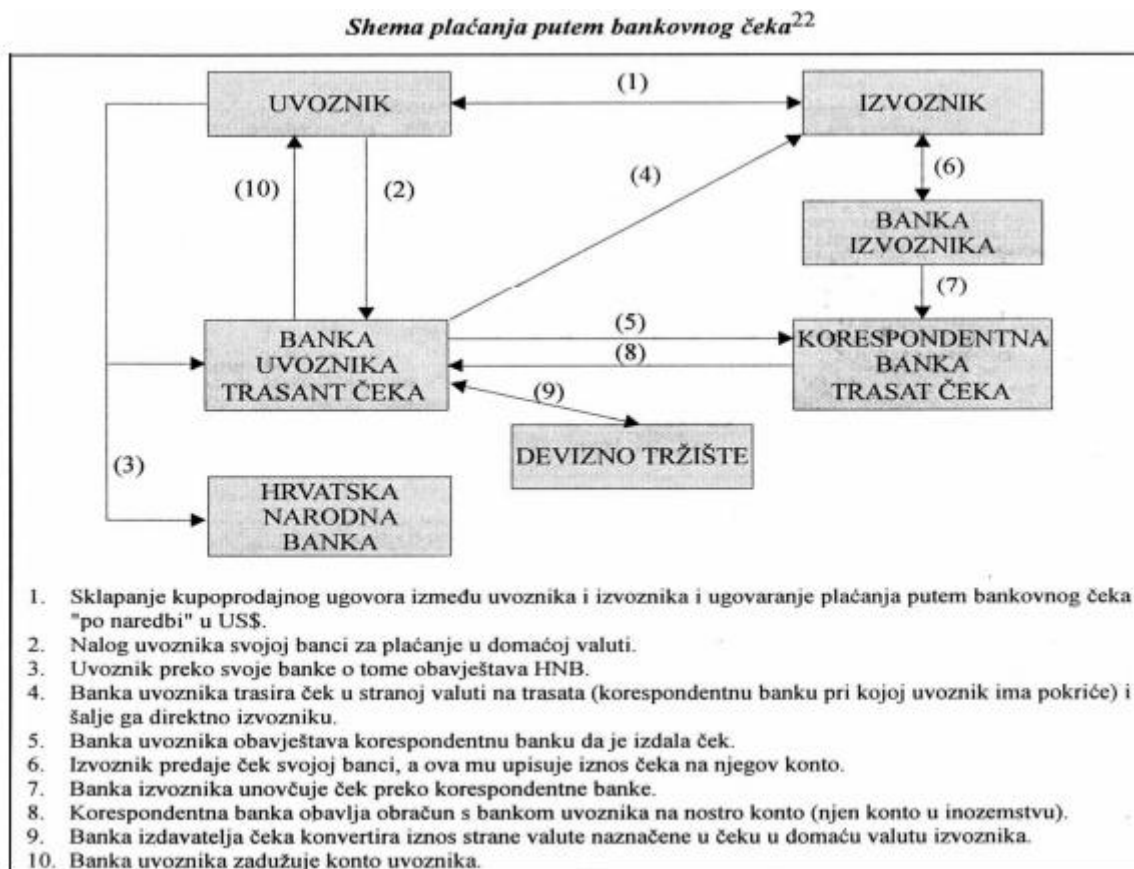
- **Osobni čekovi** su čekovi koje razne tvrtke, ustanove ili fizičke osobe u inozemstvu trasiraju na neku banku u svojoj zemlji, i to na temelju realnog pokrića (depozita) ili kredita koji im je odobren. Kako je sigurnost ovakvih čekova relativno mala, banke ih najčešće preuzimaju samo na naplatu (inkaso). Kako bi se oni mogli bez teškoće isplatiti, banka trasat će, na zahtjev izdatnika (trasanta) čeka, prihvatiti (akceptirati) odnosno potvrditi (certificirati) ček upisujući na njemu jednu od ovih klauzula: **Accepted, Certified, All Right** ili **Good**. Akcept ili certifikacija se potpisuje i potvrđuje pečatom banke trasata na prednjoj strani čeka uz upis datuma prihvata ili potvrde. Na taj način osobni ček postaje certificirani ček. Certificiranjem osobnoga čeka banka trasat potvrđuje kako trasant raspolaže potrebnim pokrićem odnosno da je ona rezervirala odgovarajuću svotu sve do proteka roka propisanoga za predodjenje čeka na isplatu. Prema tomu, banka se certificiranjem obvezuje, kao isključivi čekovni dužnik, isplatiti svotu čeka njegovu korisniku u okviru toga roka.

⁴¹ Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. str. 19. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> (09.10.2017.)

⁴² Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 263-264.

- **Putni čekovi** su instrumenti plaćanja koji se rabe u međunarodnom putničkom prometu. Izdaju ih poznate svjetske banke i velike turističke agencije. Ovi čekovi glase na okrugle svote koje su otisnute na prednjoj strani u odgovarajućoj valuti: US dolarima, engleskim funtama, eurima itd. za razliku od angloameričkih, kontinentalne (europske) putne čekove banka izdaje ne neku drugu banku zbog čega su trasant i trasat različite pravne osobe. Radi sprječavanja zlouporaba, na čekovnoj su tiskanici označena mjesta za potpis korisnika, i to u gornjem i donjem lijevom kutu. Prigodom kupnje čeka korisnik ga potpisuje u gornjem lijevom kutu, i to u nazočnosti radnika banke. Kada se ček realizira, korisnik ponovo potpisuje ček, sada u donjem lijevom kutu, i opet pred radnikom banke odnosno ovlaštenim mjenjačem gdje se ček naplaćuje. Usporedbom ovih potpisa utvrđuje se legitimnost donositelja ček.
- **Euroček** je jedinstveni bankovni ček kojim se u bankama ili mjenjačnicama može podizati gotovina odnosno platiti roba i usluge u trgovinama i hotelima. Banka trasat euročeka jamči naplatu svakog isplaćenog euročeka ukoliko se isplatno mjesto bude pridržavalo općih i posebnih pravila o isplati koja su prihvaćena u okviru euročekovnog sustava. Korisnici takvih čekova mogu ih naplatiti po tečajnoj vrijednosti i u valuti one zemlje u kojoj se nalaze, predloživši banci odnosno ustanovi kod koje ga realiziraju ček zajedno s čekovnom (garantnom) kartom. Svota maksimalnog limita vidljiva je na poleđini čekovne karte. Euroček se može trasirati i unovčiti u okviru uvjeta navedenih na poleđini čekovne karte te ga je potrebno prezentirati na naplatu u roku do kojega vrijedi ova karta. Potpis izdavatelja euročeka koji se upisuje na ček u prisutnosti blagajnika ili ovlaštenog mjenjača mora biti istovjetan s onim na čekovnoj karti. Izdani i isplaćeni euroček treba predložiti banci trasatu u roku 20 dana od dana njegova izdanja. Euročekovi i euroček garantne kartice za komitente su jako prihvatljivi jer se računi komitenta ne terete unaprijed kao kod putnih čekova, a osim toga euročekovi nemaju unaprijed tiskan iznos za isplatu i korištenje.

Slika 6. Shema plaćanja putem bankovnog čeka

Izvor: Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad.

Neke razlike između čeka i mjenice:⁴³

- Ček ima isključivu funkciju sredstva plaćanja a mjenica je prvenstveno kreditni papir
- Mjenica se, dok nije akceptirana može opozvati, a ček u pravilu ne može
- Mjenica je papir po naredbi a ček najčešće glasi na donositelja
- Kod čeka trasat mora imati čekovnu sposobnost i baviti se bankarskim poslovima, dok kod mjenice tog uvjeta nema...

⁴³ Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad, str. 227.

Sukladno gore navedenim karakteristikama različitih vrsta čekova može se zaključiti kako su s aspekta naplate najsigurniji bankovni čekovi, budući da se kod njih u ulozi trasanta i trasata pojavljuju samo banke. Međutim, i za putničke čekove se može reći da u međunarodnom platnom prometu imaju značajnu primjenu, bez obzira na prisustvo debitnih i kreditnih kartica, a također zbog njihove visoke sigurnosti. Kako je već navedeno, zbog činjenice što se ovi čekovi potpisuju na dva mjesta, u nazočnosti ovlaštene osobe, mogućnost njihova krivotvorenja je svedena na minimum. Nadalje, i euročekovi posjeduju dugogodišnju praksu korištenja, a zbog toga što primjena ovakvih čekova korisnicima omogućava da ih koriste u različitim zemljama i u različitim valutama. Što se pak tiče osobnih čekova, njihova smanjena sigurnost uvjetuje i smanjenu primjenu, te se za iste zbog toga najčešće uvjetuje da imaju neku od gore navedenih bankarska klauzula ili se pak traži potvrda (preko SWIFT-a) od banke trasata da ček ima pokriće.

4.3. Mjenica u međunarodnom plaćanju

Mjenica je vrijednosni papir koji predstavlja vrlo raširen instrument kreditiranja, plaćanja i osiguravanja naplate. Međutim, poduzetnici koji se odluče na uporabu mjenice u međunarodnom poslovanju trebaju imati na umu da su mjenični poslovi s inozemstvom mnogo složeniji od onih u unutarnjoj trgovini. Najčešće je to zbog nepoznavanja ili nedovoljnog poznavanja boniteta stranog mjeničnog obveznika, raznovrsnosti mjenica koje kolaju u međunarodnom robnom prometu, mogućih sporova i sukoba zakona u tim sporovima.

Mjenica je strogo formalan papir, izdan u zakonski propisanom obliku i kojim se izdavatelj obvezuje da će osobi navedenoj na mjenici ili osobi na koju ona prenese mjenicu isplatiti na mjenici navedeni iznos na dan koji je također naveden na mjenici. U tom smislu razlikuju se vlastita i trasirana mjenica:⁴⁴

Vlastita mjenica je mjenica kojom se njezin izdavatelj sam obvezuje imatelju mjenice isplatiti svotu naznačenu na mjenici, nakon njezinog dospijeca. Za razliku od vlastite mjenice, **trasirana (vučena) mjenica** je takva vrsta mjenice kojom njezin izdavatelj (trasant) daje nalog nekoj drugoj osobi (trasatu) da po dospijecu mjenice isplati iznos naznačen na mjenici korisniku mjenice (remitentu) ili posljednjem imatelju mjenice.

⁴⁴ Dostupno na: <http://www.bdm.hr/info/Mjenica.hr.html> (09.10.2017.)

U praksi međunarodnog poslovanja, kada poslovni partneri dogovore uporabu mjenice, oni najčešće koriste trasiranu mjenicu (tratu).

Nadalje, mjenica je vrsta instrumenta naplate koji se može i prenositi, odnosno indosirati. Prijenosom mjenice, imatelj mjenice, svoju dospjelu obvezu prema svom vjerovniku može podmiriti mjenicom koju je primio od svog dužnika, upravo prijenosom na svog vjerovnika, koji istu kasnije može naplatiti. Novi imatelj mjenice također može tako primljenu mjenicu dalje prenositi nekom svom vjerovniku, čime i on podmiruje svoju novčanu obvezu prema tom vjerovniku, i tako redom. Pored ovoga treba spomenuti još jednu bitnu karakteristiku mjeničnog poslovanja, a to je da se mjenicom ne može „blokirati“ račun. U slučaju nedostatka sredstava na računu trasata, banka po zaprimljenoj mjenici vrši djelomičnu naplatu, odnosno podноситelju isplaćuje sva raspoloživa sredstva na računu trasata, nakon čega mu mjenicu vraća.

U međunarodnom platnom prometu mjenica se pojavljuje u akceptnom i negocijacijskom akreditivu te kao instrument osiguranja plaćanja u kreditnim poslovima. Akceptni akreditiv je, za razliku od negocijacijskog, vrsta akreditiva u kojemu banka ne isplaćuje korisnika akreditiva nego, po prezentaciji dogovorenih dokumenata, akceptira mjenicu koja glasi na akreditivni iznos i koju je korisnik akreditiva vukao na banku. Kod akceptnog akreditiva je korisnik (izvoznik) siguran da će u trenutku podnošenja akreditivnih dokumenata dobiti akcept na mjenici što je vuče na neku banku iz svoje zemlje. Akceptiranjem banka povećava kvalitetu mjenice, osobito ako se radi o poznatoj banci. Akceptirana mjenica može biti držana kod korisnika do roka dospijea i tada biti naplaćena, a može se i eskontirati nekom drugom prije roka njezinog dospijea.⁴⁵

Posebna vrsta akceptnog kredita je tzv. rambusni kredit. Pokriće za tu vrstu kredita su robni dokumenti. Plaćanje uvoza se obavlja mjenicom koju akceptira rambursna banka, a akceptiranu mjenicu koristi izvoznik. Pri izravnom rambursu, mjenicu ne akceptira banka u trećoj zemlji, nego banka uvoznika i izvoznika.⁴⁶

U trgovini s angloameričkim zemljama često se upotrebljava tzv. promissory note odnosno promessa. To je posebna vrsta vlastite mjenice kojom se izdavatelj (trasant) bezuvjetno obvezuje platiti korisniku ili po njegovoj naredbi ili donositelju svotu na koju glasi ovaj vrijednosni papir. Kod prodaje na kredit kupac robe izdaje promissory note u korist

⁴⁵ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 264-265.

⁴⁶ Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. str. 22. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> (09.10.2017.)

dobavljača, obećavajući mu bezuvjetnu isplatu određene svote, dok u kreditnim poslovima korisnik kredita putem promissory note daje isto takvo obećanje banci od koje je dobio kredit.⁴⁷

I premda je povijesno gledano, mjenica jedan od najstarijih instrumenata plaćanja u trgovini, iz priloženog je vidljivo kako se ona danas, mnogo češće koristi u službi osiguranja naplate, nego kao instrument plaćanja. Očigledno je da se mjenica i dalje koristi u međunarodnom poslovanju, a osobito u poslovima akceptnog kreditiranja i eskontiranja, ali ne kao sredstvo plaćanja. Razlog zbog kojeg mjenica sve više gubi na primjeni i značaju u službi platnog instrumenta je zbog razvoja drugih instrumenata plaćanja u međunarodnoj trgovini, a koji predstavljaju bolje alternative za prekogranično poslovanje od mjenice.

4.4. Bankarske garancije

Pod pojmom bankarske garancije podrazumijeva se neopoziva obveza banke da plati korisniku garancije određeni iznos, ukoliko treća strana ne izvrši ugovornu obvezu. Banka koja je izdala garanciju preuzima obvezu platiti na prvi zahtjev pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti iz garancije. Garancija se, u pravilu, izdaje prema propisima zemlje banke koja izdaje istu. Sadržaj garancije zavisi od vrste posla koji se garantira. Ipak, da bi garancija nedvojbeno poslužila svojoj namjeni, mora sadržavati:⁴⁸

- Uvodni dio koji predstavlja vezu između garancije i posla za koji se izdaje. Kao takav treba sadržavati: naziv i adresu korisnika garancije i nalogodavatelja, predmet garancije i vrijednost garantnog iznosa.
- Garancijska obveza (garancijska klauzula) predstavlja navođenje uvjeta na temelju kojih korisnik može tražiti realizaciju onoga što se garantira (npr. Dokaz da je roba isporučena).
- Iznos garancije predstavlja u novcu izraženu visinu bančine obveze(...).
- Rok važenja garancije je unaprijed utvrđen termin do kojeg korisnik garancije ima pravo da se obrati banci garantu sa zahtjevom za realizaciju potraživanja navedenih u garanciji. Obično se ovaj rok veže za izvršenje nekih postupaka vezanih za realizaciju garantirane transakcije.

⁴⁷ Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 264-265.

⁴⁸ Bukovac, E. (2004) *Suvremena organizacija međunarodnog poslovanja u teoriji i praksi*. Rijeka: Adamić, str. 127-128.

Sukladno navedenom, jasno je da bankarske garancije ne predstavljaju instrument plaćanja, već instrument osiguranja naplate, jer one stupaju na snagu samo u slučaju kada kupac nije u mogućnosti u cijelosti ili djelomično isplatiti svoj dug. Ukoliko kupac u roku isplati robu, garancija se povlači i nema praktičnu primjenu. Kao takva, bankarska garancija u poslovnom svijetu uživa veliku reputaciju, jer ima brojne prednosti nad ostalim sredstvima osiguranja platnog prometa, u međunarodnim okvirima. Bankarska garancija njenom korisniku omogućava da brzo, i najčešće bez spora, realizira svoje potraživanje. S druge strane, one su značajne i stoga jer iza njih stoje banke kao moćne financijske institucije. Naime, u poslovnom svijetu se pretpostavlja da je banka stručna i oprezna financijska organizacija koja njeguje poslovni moral, svoj ugled i koja efikasno izvršava preuzete obaveze.

5. INSTRUMENTI MEĐUNARODNOG PLATNOG PROMETA NA PRIMJERU CROATIA BANKE D.D.

5.1. Općenito o Croatia banci

Temeljni podaci:⁴⁹

Croatia banka d.d. osnovana je 1989. godine pod imenom Banka male privrede d.d. Zagreb. Od 1990. godine ima veliko ovlaštenje te obavlja sve bankarske poslove u zemlji i inozemstvu za male, srednje i velike poduzetnike, financijske institucije, lokalnu upravu i građane. Godine 1995. promijenila je svoj naziv i od tada se zove Croatia banka d.d. Zagreb.

Banka je u potpunom vlasništvu Republike Hrvatske. Primarni je cilj i smjer razvoja poslovne politike podizanje kvalitete proizvoda i usluga te osobni pristup svakom klijentu. Poslovnu mrežu Banke čini 16 podružnica i poslovnica.

Opći i posebni ciljevi Banke su:⁵⁰

1. Afirmirati se kao banka koja uspješno pruža sve vrste financijskih i drugih usluga.
2. Postati uspješni financijski partner za malo i srednje poduzetništvo, poljoprivredna gospodarstva, lokalnu upravu, obrtništvo i građanstvo.
3. Razvijati nove tehnologije, uvoditi nove proizvode i bankarske usluge, podupirati perspektivne investicijske projekte i razvojne programe što će dovesti do porasta produktivnosti i rentabilnosti, a sve s ciljem povećanja tržišnog udjela.

Osnovna načela Banke jesu pouzdanost, transparentnost, briga i zadovoljstvo naših klijenata, dobri i kvalitetni odnosi s vanjskim davateljima usluga i dobavljačima, jačanje sustava nadzora nad svim poslovnim procesima, odgovorno poslovanje prema cjelokupnoj društvenoj zajednici, poboljšavanje kvalitete rada te stalno usavršavanje naših zaposlenika.⁵¹

Misija i vizija Banke:⁵²

„Kreditna smo institucija koja našim klijentima pruža financijske i druge usluge kroz partnerski odnos i povjerenje. Banka postoji radi rentabilnog, kvalitetnog i učinkovitog

⁴⁹ Dostupno na: <https://www.croatiabanka.hr/hr/o-nama/temeljni-podaci/> (29.10.2017.)

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Dostupno na: <https://www.croatiabanka.hr/hr/o-nama/misija-i-vizija/> (29.10.2017.)

pružanja svih svojih usluga, te radi stvaranja novih vrijednosti za dobrobit vlasnika, države, klijenata, naših zaposlenika i cjelokupne zajednice u kojoj djelujemo.“

„Banka želi biti institucija koja će stalno rasti, širiti svoje djelovanje i lepezu proizvoda prema klijentima te društveno odgovornim poslovanjem poticati vlastiti i svekoliki razvitak šire društvene zajednice. Banka poštuje monetarnu vlast i zakone Republike Hrvatske, štiti interese vlasnika, klijenata i posebice štediša.“

„Želimo biti među vodećim bankama po etici u poslovanju, sigurnosti i zadovoljstvu naših klijenata te po kvaliteti i brzini pružanja usluga čuvajući sve poslovne tajne naših klijenata, a samim time i zauzeti važno mjesto u hrvatskom bankarskom sektoru te biti prepoznatljivi kao moderna i sigurna kreditna institucija koja pruža pouzdanu potporu hrvatskim građanima i poduzećima.“

Tablica 1. Osnovni podaci o Croatia banci d.d.

Naziv banke: Croatia banka d.d.
Sjedište: Roberta Frangeša Mihanovića 9
Sud kod kojeg je upisana u trgovački registar i broj pod kojim je to učinjeno: Trgovački sud u Zagrebu
MBS: 080007370
MB: 03467988
OIB: 32247795989
Naziv i sjedište pravne osobe kod koje se vodi račun i broj računa: HNB
Broj računa: 2485003-1000009027
IBAN: HR0324850031000009027
Iznos temeljnog kapitala: 474.600.000,00 kuna, uplaćen u cijelosti
Ukupan iznos izdanih dionica: 4.746.000 redovitih dionica nominalne vrijednosti 100,00 kuna

Izvor: Croatia banka d.d., dostupno na: <http://bit.ly/2yWOU64> (29.10.2017.)

5.2. Međunarodni platni promet u Croatia banci d.d.

5.2.1. Zakonski okvir

Svi ovlaštene pružatelji platnih usluga svoju djelatnost podliježu nizu zakona, uredbi, uputa, smjernica i odluka koje sačinjavaju obvezni zakonodavni okvir i pravnu osnovu koja osigurava učinkovito funkcioniranje cjelokupnoga sustava platnog prometa.

U Republici Hrvatskoj taj zakonodavni okvir sačinjavaju, sljedeći temeljni zakoni:⁵³

- Zakon o platnom prometu (NN, br. 133/2009. i 136/2012.), a osobito njegovim dvjema odlukama:
 - Odluka o nalogima za plaćanje (NN 26/2016)
 - Odluka o načinu otvaranja transakcijskih računa (NN 3/2011, 35/2011, 50/2011, 89/2011, 101/2011, 135/2011, 56/2012, 18/2013, 23/2013, 10/2014, 150/2014 i 64/2016),
- Zakon o elektroničkom novcu (NN, br. 139/2010.)
- Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa (NN, br. 50/2016.)
- Zakon o konačnosti namire u platnim sustavima i sustavima za namiru financijskih instrumenata (NN, br. 59/2012. i 44/2016.)
- Zakon o deviznom poslovanju (NN, br. 96/2003., 140/2005., 132/2006., 150/2008., 92/2009., 133/2009. - Zakon o platnom prometu, 153/2009., 145/2010. i 76/2013.)
- Kao i drugi propisi Europske unije.

Pored gore navedenih zakona valja spomenuti i Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma (NN 87/08). Temeljem čijih su odredbi banke u RH, pa tako i Croatia banka dužne prikupljati podatke o beneficijarnim / stvarnim vlasnicima poslovnih subjekata, svojih klijenata.

Što se tiče deviznog poslovanja, odnosno sustava platnog prometa (naplate, plaćanja i prijenosi) između rezidenata i nerezidenata RH u stranim sredstvima plaćanja, to je područje posebne regulative. Pored temeljnog Zakona o deviznom poslovanju, platni promet s inozemstvom uređen je i drugim regulatornim odlukama:

⁵³ Pretraživanje regulative je moguće na stranicama HNB-a: <http://bit.ly/2zaTgIQ> (29.10.2017.)

- Odluka o plaćanju i naplati u stranim sredstvima plaćanja u zemlji (NN, br. 111/2005. i 16/2015.)
- Odluka o načinu na koji rezidenti podižu i polažu stranu gotovinu i čekove na račun otvoren u banci (NN, br. 48/2010.)
- Odluka o uvjetima i načinu na koji ovlašteni mjenjači obavljaju mjenjačke poslove (NN, br. 22/2016. i 22/2017.)

Osim što obavljanje poslova međunarodnog platnog prometa Croatia banka podliježe spomenutom pravnom okviru, Croatia banka je na temelju čl. 28 svoga statuta donijela i Opće uvjete vođenja transakcijskih računa i pružanja platnih usluga za poslovne subjekte. Te u čl. 2. dokumenta navodi kako slijedi:⁵⁴

„Ovim Općim uvjetima uređuju se prava i obveze pružatelja platnih usluga Croatia banka d.d. (u daljnjem tekstu: Banka) i korisnika platnih usluga (u daljnjem tekstu: Poslovni subjekt) kod otvaranja, vođenja i zatvaranja transakcijskih računa (u daljnjem tekstu: Račun) poslovnih subjekata te pružanja platnih usluga. Ovi Opći uvjeti odnose se na cjelokupni platni promet u zemlji i platni promet s inozemstvom poslovnih subjekata koji obavlja Banka, a njima se uređuju uvjeti sklapanja i prestanka Ugovora o otvaranju i vođenju računa za obavljanje platnog prometa (u daljnjem tekstu: Ugovor), vođenje Računa, rokovi povezani s provedbom platnih transakcija, ukamaćivanje sredstava na transakcijskim računima, naknade i troškovi glede provedbe usluga plaćanja, načini i rokovi za obavješćivanje Poslovnog subjekta, odgovornost Banke i valjanost ovih Općih uvjeta.“

5.2.2. Multivalutni transakcijski račun

U skladu sa svim gore spomenutim regulatornim propisima i dokumentima Croatia banka obavlja poslove međunarodnog platnog prometa, te svojim klijentima pruža mogućnost plaćanja i naplata iz inozemstva putem doznaka i čekova, kupoprodaje deviza, obavljanje transfera, polaganje i podizanje strane gotovine, i to putem usluge otvaranja multivalutnog transakcijskog računa. Korisnici ove usluge mogu pored poslovnih subjekata s sjedištem u RH, biti i pravne osobe nerezidenti RH.

⁵⁴ Popis i uvid u sve spomenute dokumente moguć je na stranicama Croatia banke d.d.: <http://bit.ly/2yImG7N> (29.10.2017.)

Nerezidentni transakcijski račun može otvoriti:⁵⁵

- Poslovni subjekt sa sjedištem u inozemstvu
- Predstavništvo stranog poslovnog subjekta u Republici Hrvatskoj
- Trgovci pojedinci, obrtnici i druge fizičke osobe sa sjedištem odnosno prebivalištem u inozemstvu koje samostalnim radom obavljaju gospodarsku djelatnost u inozemstvu za koju su registrirani
- Strana diplomatska i konzularna predstavništva u Republici Hrvatskoj te druge organizacije i tijela koja djeluju na području Republike Hrvatske na osnovi dvostranih ili mnogostranih međunarodnih ugovora koje je ratificirala Republika Hrvatska, a čije je sjedište izvan teritorija Republike Hrvatske
- Strane udruge, zaklade i druge neprofitne organizacije te
- Podružnice rezidentnih trgovačkih društava koja posluju u inozemstvu

U slučaju da spomenuti račun želi otvoriti pravna osoba rezident dokumentacija koju je neophodno popuniti je kako slijedi:⁵⁶

- Zahtjev za otvaranje računa
- Podaci o beneficijarnim / stvarnim vlasnicima klijenta
- Prijava potpisa ovlaštenih osoba
- Prilog izjavi o stvarnom vlasniku
- Vlasnička struktura
- Te naravno Ugovor o otvaranju i vođenju računa za obavljanje platnog prometa

U slučaju potonjeg, dakle stranog poslovnog subjekta, nerezidenta, Banka otvara račun na osnovi Zahtjeva za otvaranje i vođenje transakcijskog računa uz koji je priložena sva zakonom ili drugim propisima utvrđena dokumentacija i Ugovora o otvaranju i vođenju transakcijskog računa potpisanog od ovlaštene osobe nerezidenta. Pored spomenutog tražitelj usluge je dužan, ovisno o pravnom obliku dostaviti i slijedeću dokumentaciju:⁵⁷

Ako se radi o stranom trgovačkom društvu:

1. Izvod iz registra u koji je upisan u zemlji u kojoj ima registrirano sjedište, ne stariji od 3 mjeseca

⁵⁵ Dostupno na: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

⁵⁶ Popis i uvid u sve spomenute dokumente moguć je na stranicama Croatia banke d.d.: <http://bit.ly/2yImG7N> (29.10.2017.)

⁵⁷ Popis potrebne dokumentacije za nerezidente dostupan je na stranicama Croatia banke d.d.: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

2. Posljednje financijsko izvješće o poslovanju nerezidenta ovjereno od strane revizorske kuće ili zaprimljeno od strane poreznog tijela
3. Dokument koji dokazuje vlasničku strukturu nerezidenta (ako se isto ne vidi iz izvoda iz registra)
4. Podatak o osnovnoj djelatnosti – izvod iz Zavoda za statistiku (ukoliko nije navedeno u izvodu iz registra)
5. Preslika identifikacijskog dokumenta stvarnih vlasnika, zakonskog zastupnika i ovlaštenika na potpisnom kartonu
6. Potvrdu porezne uprave u RH o izdanom OIB-u

A u slučaju predstavništava i drugih pravni oblika:

1. Izvod iz registra:
 - Koji se vodi pri nadležnom tijelu u RH ne stariji od 3 mjeseca
 - Predstavništava koji se vodi pri nadležnom tijelu u RH ne stariji od 3 mjeseca
2. Potvrda:
 - Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, ne starija od 3 mjeseca
 - Akreditaciji međunarodne misije pri nadležnom tijelu u RH, ne starija od 3 mjeseca
3. Preslika identifikacijskog dokumenta stvarnih vlasnika, zakonskog zastupnika i ovlaštenika na potpisnom kartonu
4. Potvrdu porezne uprave u RH o izdanom OIB-u

Dokumentacija koju izdaje Banka, a potpisuje nerezident:⁵⁸

1. Zahtjev za otvaranje transakcijskog računa
2. Ugovor o otvaranju i vođenju transakcijskog računa (3 primjerka)
3. Potpisni karton (2 primjeraka)
4. Izjava o stvarnom vlasniku nerezidenta
5. Tablica vlasničke strukture (do zadnjeg vlasnika fizičke osobe)
6. Izjava o političkoj izloženosti (po jedan primjerak za zastupnike, stvarne vlasnike, opunomoćenike po računu)
7. Upitnik za klijente – pravne osobe

⁵⁸ Popis potrebne dokumentacije je dostupan na stranicama Croatia banke d.d.: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

Svi gore navedeni dokumenti moraju biti u originalu ili ovjerenj kopiji Ovjeru identifikacijskog dokumenta mođe izvršiti i djelatnik Banke uvidom u original. Ukoliko dokumenti u izvorniku nisu na hrvatskom, uz izvornik se prilađe i ovjereni prijevod na hrvatski. Ako se račun otvara na daljinu, opunomoćenik kod otvaranja računa treba dostaviti punomoć s potpisima opunomoćenika i ovlaštenika po računu, koju je potpisao zakonski zastupnik odnosno odgovorna osoba i ovjerio javni bilježnik.

Ugovor za vođenje računa potpisuju ovlaštena osobe Banke i osobe ovlaštene za zastupanje klijenta - poslovnog subjekta kojeg Banka identificira prilikom otvaranja računa. Nakon potpisivanja ugovora na poslovni odnos poslovnog subjekta i Banke, se pored već spomenutih Općih uvjeta vođenja transakcijskih računa i pružanja platnih usluga za poslovne subjekte primjenjuje i Terminski plan izvršavanja platnih usluga. U tom planu Banka je definirala vremena primitaka i vremena izvršenja kako za nacionalne platne transakcije, dakle kunski platni promet, pa tako i za nacionalne transakcije u devizama, prekogranične i međunarodne transakcije, odnosno devizni platni promet. Za devizni platni promet terminski plan je kako slijedi:

Tablica 2. Isječak Terminskog plana izvršavanja platnih usluga Croatia banke d.d.

DEVIZNI PLATNI PROMET - nacionalne transakcije u devizama, prekogranične i međunarodne transakcije	VRIJEME PRIMITKA	VRIJEME IZVRŠENJA
Plaćanja		
Nalog za plaćanje u inozemstvo	Do 15:00	Tekući datum D+1
Nalog za plaćanje u druge hrvatske banke	Do 15:00	Tekući datum D+1
Nalog za plaćanje unutar Croatia banka d.d	Do 15:00	Tekući datum
Dnevnice u stranoj valuti (podizanje)	Radno vrijeme podružnica	Tekući datum
Naplate		
Slanje obavijesti klijentu o deviznom priljevu	Do 15:00	Isti dan
Raspolaganje deviznim priljevom		Na datum valute

Izvor: Croatia banka d.d., dostupno na: <http://bit.ly/2iPRlhd> (29.10.2017.)

Otvaranjem multivalutnog transakcijskog računa, korisnicima usluge Banka pruža:⁵⁹

- Sigurno i učinkovito obavljanje platnih transakcija
 - U mreži poslovnica Croatia banke
 - Putem usluge internetskog bankarstva CROBAneta
- Brzo i kvalitetno izvješćivanje o obavljenim transakcijama
- Pristup računima putem CROBAneta
- Stručni tim, uvijek na raspolaganju

Kao što je u teoriji spomenuto kod obavljanja poslova međunarodnog platnog prometa (a osobito kod akreditivnog poslovanja) banke s tim ovlaštenjem, mogu imati i razvijene korespondentne ili kontokorentne odnose s inozemnim bankama. Što znači da svoje međunarodne poslove vode preko mreže drugih banaka s kojima imaju uspostavljene određene poslovne odnose.

Korespondentni odnosi banaka su prisutni ukoliko banke imaju razmjenu kontrolnih dokumenata(...). Kontokorentne odnose imaju banke ukoliko pored korespondentskih kontrolnih dokumenata imaju ovlaštenje da otvore tekuće račune (kontokorentne račune) preko kojih se mogu vršiti plaćanja, odnosno naplate.⁶⁰ Za obavljanje poslova s inozemstvom Croatia banka d.d. koristi mrežu korespondentnih banaka koja uključuje vodeće banke širom svijeta, te je popis istih s drugim relevantnim podacima prikazan u tablici:

⁵⁹ Dostupno na: <http://bit.ly/2yImG7N> (29.10.2017.)

⁶⁰ Hadžić, M. (2009) *Bankarstvo*. Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 359. Dostupno na : <https://singipedia.singidunum.ac.rs/izdanje/40917-bankarstvo> (29.10.2017.)

Tablica 3. Popis kontokorentnih banaka Croatia banke d.d.

Valuta	Banka	Grad	SWIFT
EUR euro	Intesa Sanpaolo S.p.A. Societe Generale Unicredit S.p.A. UniCredit Bank Austria AG	Milano Paris Milano Vienna	BCITITMM SOGEFRPP UNCRITMM BKAUATWW
CHF švicarski franak	Societe Generale	Paris	SOGEFRPP
CAD kanadski dolar	Royal Bank of Canada	Toronto	ROYCCAT2
AUD australski dolar	National Australia Bank Ltd	Melbourne	NATAAU33033
USD američki dolar	Privredna banka Zagreb d.d.	Zagreb	PBZGHR2X

Izvor: Croatia banka d.d., dostupno na: <http://bit.ly/2xHWkst> (29.10.2017.)

Za sve ostale valute klijenti mogu koristiti multivalutne račune Croatia banke d.d. kod: Privredne banke Zagreb d.d., Zagrebačke banke d.d. i Erste and Steiermärkische bank d.d.⁶¹

⁶¹ Dostupno na: <http://bit.ly/2xHWkst> (29.10.2017.)

5.2.3. Platni nalozi u inozemstvo

Plaćanja u inozemstvo posredstvom Croatia banke izvršavaju se na osnovi pravilno popunjenog obrasca HUB 3, koji predstavlja jedinstveni nalog za plaćanja u RH, te plaćanja u inozemstvo (prekogranična i međunarodna plaćanja), ali i po osnovi svakog naloga koji ima navedene elemente potrebne za njegovo pravilno izvršenje.

Nalog za plaćanje HUB 3 sadržava pet grupa podataka:⁶²

1. Valuta i iznos plaćanja
2. Podaci o platitelju
3. Podaci o primatelju plaćanja
4. Podaci o datumu izvršenja i detaljima plaćanja (opis, šifra namjene)
5. Dodatni podaci o plaćanju u inozemstvo

Slika 7. HUB 3

Formular za univerzalni nalog za plaćanje (HUB 3) s naslovom "UNIVERZALNI NALOG ZA PLAĆANJE". Formular je podijeljen u nekoliko sekcija: "PLATITELJ (naziv/ime i adresa):" s poljima za "Hitno:" (checkbox), "Valuta plaćanja:" i "Iznos:"; "IBAN ili broj računa platitelja:"; "Model:" i "Poziv na broj platitelja:"; "IBAN ili broj računa primatelja:"; "PRIMATELJ (naziv/ime i adresa):" s poljima za "Model:" i "Poziv na broj primatelja:"; "Šifra namjene:" i "Opis plaćanja:"; "Datum izvršenja:"; "BIC i/ili naziv banke primatelja:"; "Primatelj (osoba):" s poljima za "Fizička" i "Povna"; "Pečat korisnika PU" i "Potpis korisnika PU"; "Valuta pokrića:" i "Troškovna opcija:" s poljima za "BEN", "SHA" i "OUR". U donjem lijevom uglu nalazi se oznaka "Obr. HUB 3 -".

Izvor: Hrvatska udruga banaka. Dostupno na: <http://www.hub.hr/hr/obrazac-hub-3>

(29.10.2017.)

Ukoliko se ne koristi HUB 3, bitno je da odabrani nalog za plaćanje sadrži sljedeće elemente:⁶³

⁶² Dostupno na: <http://bit.ly/2zXG2wp> (29.10.2017.)

⁶³ Dostupno na: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

1. Naziv (ime) i adresa platitelja plaćanja
2. IBAN platitelja
3. Naziv (ime) i adresa primatelja plaćanja
4. IBAN/račun primatelja plaćanja
5. SWIFT/BIC kod kreditne institucije primatelja plaćanja
6. Oznaka valute plaćanja
7. Iznos u valuti plaćanja
8. Datum izvršenja
9. Tko snosi troškove plaćanja (SHA/OUR)
10. Potpis ovlaštene osobe i pečat poslovnog subjekta

Ako se plaćanje, prijenos obavlja na osnovi kapitalnih poslova, potrebno je, na zahtjev, Croatia banci uz nalog za plaćanje dostaviti i potrebnu dokumentaciju prema valjanim zakonskim propisima.

Prije izvršenja naloga za plaćanje poslovni subjekt treba osigurati kunsko ili devizno pokriće za iznos plaćanja i iznos naknade za izvršenje naloga. Za pokriće u valuti različitoj od valute plaćanja, Croatia banka će izvršiti kupoprodaju prema valjanoj tečajnoj listi na dan izvršenja.

Za transakcije veće od protuvrijednosti HRK 100.000,00 moguće je dogovoriti poseban tečaj na Customer desku. Nakon izvršenog plaćanja Croatia banka d.d. platitelju dostavlja presliku SWIFT potvrde o izvršenom plaćanju.

Platni nalozi iz inozemstva

Priljevi u stranoj valuti obrađuju se sukladno zaprimljenoj SWIFT poruci i terminskom planu izvršavanja platnih usluga. Račun primatelja sredstava bit će odobren u skladu s navedenim datumom valute odobrenja iz naloga za plaćanje.

Primate li priljeve iz inozemstva, za učinkovitu i brzu obradu potrebno je dostaviti svojim inozemnim partnerima sljedeće podatke:

- puni naziv i adresu svoje tvrtke – korisnika naplate;
- IBAN ili broj računa svoje tvrtke;
- BIC (SWIFT adresu) Croatia banke d.d. Zagreb – CROAHR2X.

Nakon zaprimljene naplate Croatia banka korisniku sredstava dostavlja Obavijest o naplati iz inozemstva na dogovoreni način. Naknada po priljevu naplaćuje se umanjnjem priljeva u skladu s definiranom Tarifom naknada za usluge banke u poslovanju s poslovnim subjektima. Detaljan uvid u sve naknade i sve stvarne troškove koji proizlaze iz pruženih usluga Banke, moguć je stanicama Croatia banke d.d.

5.2.4. Strana gotovina

U podružnicama i poslovnicama Banke poslovni subjekti mogu provesti:⁶⁴

- Gotovinske uplate u devizama na račune domaćih i stranih pravnih osoba
- Gotovinske isplate u devizama s računa domaćih i stranih pravnih osoba
- Gotovinske uplate i isplate u kunama stranih pravnih osoba

Naplata u stranoj gotovini poslovnica Banke obrađuje istog dana kad primi stranu gotovinu i potrebnu dokumentaciju. Kod uplate efektivnog stranog novca obvezno je postupanje prema odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca. Nalog za plaćanje u inozemstvo kojim rezident u Banci podiže gotovinu zbog plaćanja nerezidentima prilaže se uz predračun nerezidenta – prodavatelja robe ili izvršitelja usluge. Sredstva za deviznu blagajnu i isplatu za službena putovanja podižu se nalogom za plaćanje u inozemstvo uz osigurano kunksko ili devizno pokriće. Devizna sredstva potrebna za službeno putovanje mogu se i bezgotovinski prenijeti s računa rezidenta, poslovnog subjekta, na devizni račun osobe koja službeno putuje u inozemstvo.(...) Nisu dopušteno plaćanje i naplata u gotovini u kunama između rezidenta i nerezidenta na osnovi izravnih ulaganja, ulaganja u nekretnine, poslova s vrijednosnim papirima na tržištu kapitala i tržištu novca, poslova s udjelima u investicijskim fondovima te kreditnih poslova.⁶⁵

5.2.5. Dokumentarni akreditivi

Dokumentarni akreditiv istodobno je instrument plaćanja i instrument osiguranja u kojem Banka preuzima obvezu plaćanja korisniku akreditiva, putem njegove banke, a na osnovi uredno zaprimljenih dokumenata navedenih u uvjetima za otvaranje akreditiva koji su

⁶⁴ Dostupno na: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

⁶⁵ Dostupno na: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

prezentirani Banci unutar utvrđenih rokova. Croatia banka u najkraćim rokovima te uz konkurentne naknade klijentima odobrava sljedeće nostro akreditive:⁶⁶

Nostro akreditivi:

- S odgođenim plaćanjem
- Po viđenju
- Stand-by akreditivi

Loro akreditivi - Croatia banka zaprima akreditive inozemnih banaka

Dokumentarne naplate (nostro i loro)

5.2.6. Čekovi

Plaćanja u inozemstvo klijenti Croatia banke mogu obavljati i čekovima koje je izdala Banka. U tom slučaju Banka će nakon primitka naloga za plaćanje i osiguranog pokrića izdati ček i poslati ga na adresu prema instrukcijama s naloga. Nakon primitka čeka primatelj plaćanja će predati ček na naplatu u svojoj banci. Klijentima koji od svojih inozemnih partnera primaju ček na ime izvoza roba i usluga, a izdan od strane banke, Croatia banka će ponuditi uslugu promptnog otkupa ili naplatu putem inkasa, što znači isplatu na račun nakon primljenog pokrića iz inozemstva.⁶⁷

5.2.7. Garancije Croatia banke d.d.

Garancija je instrument osiguranja plaćanja ili izvršenja ugovornih obveza kojima Banka jamči da će nalogodavac u ugovorenom roku ispuniti sve obveze navedene u garanciji prema korisniku garancije. Ako nalogodavac to ne učini, Banka se obvezuje prema korisniku garancije da će platiti iznos na koji garancija glasi. Croatia banka u najkraćim rokovima te uz konkurentne naknade klijentima odobrava sljedeće nostro garancije(platežne i činidbene).⁶⁸

Nostro garancije:⁶⁹

Platežne garancije u kunama ili u stranoj valuti

- Garancije za osiguranje plaćanja robe i osiguranje plaćanja robe na kredit

⁶⁶ Dostupno na: <http://bit.ly/2zuboi1> (29.10.2017.)

⁶⁷ Dostupno na: <http://bit.ly/2znPGvW> (29.10.2017.)

⁶⁸ Dostupno na: <http://bit.ly/2AhBAta> (29.10.2017.)

⁶⁹ Ibid.

- Garancije za osiguranje plaćanja carine i drugih troškova proizašlih kod uvoza roba
- Garancije za osiguranje vraćanja financijskog kredita
- Garancije za osiguranje vraćanja robnog kredita

Činidbene garancije u kunama ili u stranoj valuti

- Garancije za sudjelovanje na natječaju kod odabira najpovoljnijeg ponuđača (licitacija)
- Garancija za osiguranje vraćanja primljenog avansa
- Garancija za dobro izvršenje posla
- Garancije za otklanjanje nedostataka u jamstvenom roku
- Garancije za uredno plaćanje lizinga

Loro garancije – Croatia banka zaprima garancije domaćih i inozemnih banaka

6. ZAKLJUČAK

U zadnjem desetljeću, a osobito u posljednjih par godina, od ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju, raste interes za tematiku međunarodne razmjene. U kontekstu ove problematike provedena istraživanja sve više upućuju na nužnost jačanja ovog sektora te njegovu ulogu u gospodarskom oporavku zemlje. Neosporiva je činjenica da danas, sve nacionalne privrede više ili manje ovise o razmjeni s inozemstvom, te da uspješnost njihova plasmana na globalnom tržištu ima direktan utjecaj i odraz na nacionalni prosperitet i blagostanje. Uspješnost jedne države na međunarodnom tržištu određena je konkurentskom sposobnošću svih njenih poslovnih subjekata koji su uključeni u međunarodnu razmjenu.

Kako bi gospodarski subjekti jedne države mogli uspješno poslovati s inozemstvom, jasno je da im mora biti omogućena uporaba različitih instrumenata posredstvom kojih će vršiti transfer sredstava. Premda se danas u literaturi navode razne mogućnosti za obavljanje međunarodne razmjene, odnosno instrumenata koji omogućavaju i služe toj svrsi, u praksi ipak dominiraju pojedini instrumenti. Praktično najzastupljeniji među njima su međunarodni dokumentarni akreditiv, bankovna doznaka te dokumentarna naplata – inkaso dokumenata. Nadalje, budući da je u poslovanju s inozemstvom, rizik od nastupanja budućeg neizvjesnog događaja koji bi mogao narušiti izvršenje robnog i financijskog dijela razmjene, mnogo veći nego u unutarnjoj trgovini, instrumenti međunarodnog platnog prometa moraju osigurati i zaštitu interesa obaju sudionika u postupku međunarodne razmjene. Ovo podrazumijeva da su ti instrumenti od vremena svoje pojave doživjeli značajne preobrazbe, a sve sa svrhom poboljšanja njihove sigurnosti i učinkovitosti. Ovim se daje odgovor na 1. istraživačko pitanje o najvažnijim instrumentima međunarodnog platnog prometa.

Kako bi se pružio odgovor na 2. istraživačko pitanje vezano uz ulogu banaka u međunarodnim transakcijama, u opisivanju pojedinih instrumenata pružene su i informacije o njihovim aktivnostima, odnosno različitim obvezama i odgovornostima koje one preuzimaju ovisno o svom položaju u procesu međunarodne razmjene. Kada bi rezimirali te informacije došli bi do zaključka da je njihova uloga u posredovanju između sudionika razmjene. Naime, banke su te koje osiguravaju izvršenje ugovornih prava i obveza u međunarodnoj razmjeni, budući da je kod međunarodnih poslova novčana protuusluga za isporučenu robu/uslugu najčešće geizgotovinska. Nadalje, već je na početku rada, odnosno u 2. poglavlju navdenu kako su u većini zemalja banke uglavnom i jedino ovlaštene za pružanje usluga iz domene međunarodnog platnog prometa.

Koje će sve platne instrumente u međunarodnom prometu, neka banka staviti na raspolaganje svojim klijentima ovisi ne samo o načinu na koji je ta pojedina banka uredila uslugu međunarodnih transakcija, već i o izmjenama u sustavu platnog prometa na nacionalnoj razini. Upravo ovo se dogodilo 2016. godine kada je na snagu stupila primjena europskih SEPA pravila za plaćanja u kunama i eurima.

Uvođenje standarda koje propisuje ova inicijativa Europske Unije zahvatila je sve sudionike platnog prometa, među kojima su naravno i banke. Upravo ove promjene doprinijele su smanjivanju tržišnih barijera i povećanju sigurnosti platnog prometa RH sa zemljama koje podržavaju plaćanja u eurima, odnosno zemljama unutar SEPA sustava. Detaljnije informacije o promjenama u sustavu platnog prometa RH, nastale pod utjecajem ulaska države u EU i usvajanja SEPA-e su dane u 2. poglavlju, čime se daje i odgovor na 4. istraživačko pitanje.

U 5. poglavlju pruža se uvid u zakonski okvir pod kojim banke podliježu djelatnost platnih usluga s inozemstvom, te se u 2. poglavlju navode podaci o generalnim faktorima koji utječu na uređenje platnog prometa s inozemstvom, kao i osnovni podaci o uređenju istog u RH. Sve ove informacije predstavljaju odgovor na 3. istraživačko pitanje, vezano uz model uređenja sustava platnog prometa s inozemstvom u RH.

Slijedom sveg iznesenog jasno je da je snažnije uključivanje nacionalne privrede RH u svjetski gospodarski sustav, neminovan i nužan korak, budući da se uslijed snažnog utjecaja globalizacije i internacionalizacije poslovanja ni jedna država ne može odvojiti i izolirati od drugih. Ovaj proces integracije u europske i svjetske gospodarske tokove, se među ostalom ostvaruje i konkurentnim uređenjem usluga međunarodnog platnog prometa u hrvatskim bankama, a čijim su sastavnim dijelom instrumenti plaćanja i osiguranja naplate.

LITERATURA

Knjige:

1. Andrijanić, I. (2012) *Poslovanje u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Mikrorad
2. Bukovac, E. (2004) *Suvremena organizacija međunarodnog poslovanja u teoriji i praksi*. Rijeka: Adamić
3. Matić, B. (2004) *Vanjsko trgovinsko poslovanje*. Zagreb: Sinergija
4. Matić, B. (2016) *Međunarodno poslovanje - institucije, pravila, strategije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet.
5. Pierre, D. (2013) *International Logistics: The Management of International Trade Operations*. 4th edition, Cicero Books LLC.

Internetski izvori:

1. Baković, T. (2016) *Instrumenti plaćanja u vanjskoj trgovini*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <http://bit.ly/2goQCFl> pristupano 09.10.2017.
2. B.D.M: *Mjenica*. Dostupno na: <http://www.bdm.hr/info/Mjenica.hr.html> pristupano 09.10.2017.
3. Croatia banka d.d., <https://www.croatiabanka.hr/hr/naslovnica/> pristupano 09.10.2017.
4. ERSTE&STEIERMÄRKISCHE BANK d.d.: *Single Euro Payments Area (SEPA)*. Dostupno na: <http://bit.ly/2ydrsEz> pristupano 09.10.2017.
5. Golner, D. (2004) *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. Sveučilište u Zagrebu, fakultet organizacije i informatike Varaždin. Dostupno na: <http://bit.ly/2h8lpK5> pristupano 07.10.2017.
6. Hadžić, M. (2009) *Bankarstvo*. Univerzitet Singidunum, Beograd. Dostupno na: <https://singipedia.singidunum.ac.rs/izdanje/40917-bankarstvo> pristupano 29.10.2017.
7. Kovač, I. (2012) *Trendovi i karakteristike međunarodne razmjene Republike Hrvatske*. Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues, 25 (1).
Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=126274 pristupano 29.10.2017.

8. Pavlek, M. H. (2017) *Međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja*. Završni rad, Sveučilište sjever, Koprivnica. Dostupno na: <http://bit.ly/2wJlXZs> pristupano 09.10.2017.
9. Platni promet - Ekonomija i bankarstvo: *Instrumenti plaćanja u platnom prometu*. Dostupno na: <http://bit.ly/2ygvASU> pristupano 09.10.2017.
10. Raiffeisen Bank Austria d.d.: *Vodič kroz međunarodne dokumentarne akreditive: kao instrument plaćanja u platnom prometu*. RBA d.d., Zagreb. Dostupno na: <http://bit.ly/2yU4v1N> pristupano 09.10.2017.
11. Sepa: Single Euro Payments Area, www.sepa.hr pristupano 09.10.2017.
12. Vučemilović, V. *Instrumenti platnog prometa s inozemstvom*. Dostupno na: <http://bit.ly/2wOpDZM> pristupano 09.10.2017.
13. Zaba.hr: *Uputa za popunjavanje obrasca naloga za plaćanje HUB 3*. Dostupno na: <http://bit.ly/2zXG2wp> pristupano 09.10.2017.

POPIS SLIKA

Slika 1. Shema otvaranja akreditiva	15
Slika 2. Shema akreditivnog posla	16
Slika 3. Shema plaćanja i naplate vanjskotrgovinskog posla bankovnom doznakom	19
Slika 4. Shema dokumentarne naplate	23
Slika 5. Shema plaćanja putem trgovačkoga kreditnog pisma	25
Slika 6. Shema plaćanja putem bankovnog čeka	29
Slika 7. HUB 3	44

POPIS TABLICA

Tablica 1. Osnovni podaci o Croatia banci d.d.	35
Tablica 2. Isječak Terminskog plana izvršavanja platnih usluga Croatia banke d.d.	41
Tablica 3. Popis kontokorentnih banaka Croatia banke d.d.	43